

BESVIGELSER

"Er revisors nuværende forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser?"

Afleveringsdato: 31.05.2021

Udarbejdet af: Páll Eysturoy

Studie nr.: 20 19 25 50

Vejleder: Peter Thor Kellmer

Antal anslag: 154.430

EXECUTIVE SUMMARY

Statistics show that within the last 24 months, 47% of all companies across the globe have been victimized by economic crime and for every company there has on average been reported 6 cases within the last 24 months.

The auditors work is very demanding and comes with big responsibilities, as the auditors in their line of work is obligated to act as the public's trust representative when performing the audit. They must assure the public with a high probability, that the audited company's financial statement is correct and does not contain any significant errors of fraud. These errors of fraud, given that they are significant, will have a big effect on the company's financial report and could make the auditor end up drawing a wrong conclusion.

Therefore the undetected significant errors of fraud are considered as a substantial threat, as the consequences of the auditor not being able to detect these errors, could result in the users making financial decisions from the company's financial report, which is based on a false foundation.

That will often lead the public to often questioning the auditor work, since the auditors are obligated to uncover these significant committed frauds, through the auditor's work, but ever so often it will happen, that the auditors are unable to do so.

This brings us the base of the thesis, which asks if the auditor's current obligations are sufficient, to detect committed fraud. The thesis will be based on ISA 240 "THE AUDITOR'S RESPONSIBILITIES RELATING TO FRAUD IN AN AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS", which defines fraud as an intentional act and not an accidental error.

The thesis will discuss what the auditor's current obligations regarding detecting fraud are, and whether or not they can be considered being sufficient and reasonable. After the discussion, the thesis will conclude on if the auditor's current obligations are sufficient, to detect committed fraud, and if not, discuss which improvements can be implemented to assure, that auditor's obligations in the future will be.

Indholdsfortegnelse

EXECUTIVE SUMMARY	1
1. INDLEDNING	4
1.1 Problemformulering	5
1.2 Afgrænsning	5
1.3 Opgavens struktur	5
1.4 Metode	6
1.5 Kildekritik	7
2. BESVIGELSER	7
2.1 Besvigelserbegrebet ifølge ISA 240	7
2.2. Definition af besvigelser	8
2.3. Typer af besvigelser	10
2.3.1. Fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation	10
2.3.2. Fejlinformation som følge af misbrug af aktiver	12
2.4. Besvigelsestrekanten	14
2.4.1. Incitament og pres	15
2.4.2. Opfattet mulighed	18
2.4.3. Retfærdiggørelse	20
2.5. Den typiske besviger	21
2.5.1 Generelle kendetegn	21
2.5.2 Stereotypen	22
2.5.3 Psykopaten	22
2.6. Omfanget af besvigelser	22
2.7. Hvorfor er besvigelser et problem?	23
2.8. Forventningskløften	24
2.8.1. Mangelfuldt arbejde	26
2.8.2. Mangelfuld regulering	26
2.8.3. Urimelige forventninger	26
3. Reguleringen	27
3.1. God revisorskik og revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant	27
3.2. Gennemgang af ISA 240 (ajourført)	29
3.2.1. Professionel skepsis	31
3.2.2. Planlægningsdrøftelser	31
3.2.3. Risikovurderingshandlinger	32

3.2.4. Besvigelsesrisikofaktorer	33
3.2.5. Vurdering af revisionsbevis	35
4. FORPLIGTELSENE	36
4.1. Ledelsens forpligtelser i forhold til at forebygge og opdage besvigelser	36
4.2. Revisors forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser	41
5. ERHVERVSSKANDALER.....	64
5.1. Britta Nielsen	64
5.2. IT Factory	66
6. ER REGULERINGEN TILSTRÆKKELIG I REVISORS ARBEJDE	68
6.1. Tilstrækkelig	68
6.2. Hvad er rimeligt at kunne forvente af revisor	69
6.3. Er revisors forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at opdage besvigelsesforhold i virksomhederne ..	70
7. FORBEDRINGSFORSLAG	73
7.1. Revisors kompetencer ved dokumentfalsk	73
7.2. Ændring i stikprøvemetode og revisionens tidsmæssige placering	74
7.3. Jævnlig dybdegående revision	74
7.4. Ekstra revisionshandling ved besvigelser begået af ledelsen	75
7.4.1. Whistleblower programmer	76
8. Konklusion	76
Lovgivning og regulering.....	78
ISA'er	78
Litteraturliste	78
Artikler	78
Bøger	78
E-Kilder	79
Bilag 1 – Spørgeskemaundersøgelse	81

1. INDLEDNING

Den ældste kendte danske erhvervsskandale daterer helt tilbage til 1908. ”Alberti-skandalen” bliver den kaldt og omhandler justitsministeren P.A. Alberti, der i 1908 ved Københavns Domhus melde sig for, at have udført bedragerier i form af underslæb over for Den Sjællandske Bondestands Sparekasse for samlet set 15 millioner kroner.¹

Derved er besvigelser indenfor erhvervslivet ikke noget nyt og for revisor vil besvigelserne ofte være meget svære at opdage, da besvigelserne vil bevidst være forsøgte skjulte. I fleste vil besvigelserne være lettere skjulte end opdagede, som Joseph T. Wells grundlægger af Association of Certified Fraud Examiners (ACFE) også selv sætter ord på ”*Fraud, by its nature, is easy to conceal and difficult to detect*”.²

Gennem tiden er der løbende kommet flere og flere reguleringer revisor skal indordne sig under, for både at forebygge og opdage besvigelser. Derfor er der flere der er uforståelige overfor de større erhvervsskandaler, der har opstået de senere år. Disse erhvervsskandaler tiltrækker store interesser fra offentligheden og dermed også stor mediedækning.

Revisor bærer et stort ansvar i forbindelse af en revision, da revisor skal agere som offentlighedens tillidsrepræsentant. I sin revision forsikrer revisor også offentligheden, at regnskabet med op til 95% sikkerhed er retvisende.

Når der så opstår store erhvervsskandaler, som Stein Baggers Leasing-karrusel og Britta Nielsens svindelnummer, hvor besvigelserne er svimlende store million beløber og strækker sig over flere år, så er det forståelig når offentligheden stiller spørgsmål til, hvordan revisor kan have udført sit arbejde uden at have opdaget disse besvigelser.

Det anses derfor som et meget spændende og aktuelt emne, at belyse hvad revisors nuværende forpligtigelser er i forhold til, at afdække besvigelser og om disse kan anses for at være tilstrækkelige i forhold til, at kunne med 95% forsikre virksomhederne og offentligheden om, at et pågældende regnskab ikke er behæftet med fejlinformation som følge af besvigelser.

¹ Gentofte historier

² Journal of Accountancy (2001)

1.1 Problemformulering

For mig er besvigelser noget jeg finder meget fascinerende. Hvordan besvigelserne udføres, hvordan de afgrænses og opdages, hvilke konsekvenser besvigelserne kan have og den tankegang besvigeren har. Ved fleste erhvervsskandaler, sættes der ofte af offentligheden spørgsmålstegn til revisors arbejde, hvorfor jeg vil belyse hvad revisors nuværende forpligtelser faktisk er i forbindelse med at afdække besvigelser, for så at kunne komme med en konklusion på om:

”Er revisors nuværende forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser?”

1.2 Afgrænsning

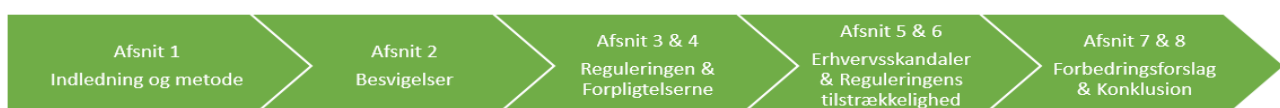
For at kunne få svar på problemformuleringen og vurdere forpligtelsernes tilstrækkelighed i forhold til at afdække besvigelser, så vil opgaven tage udgangspunkt i de ”almindelige” selskaber der er omfattet af selskabsloven og se bort fra de diverse særlove, som kunne være gældende for foreninger, fonde, enkeltmandsvirksomheder mv. Derudover vil der i opgaven fokuseres på forpligtelser i forbindelse med den fulde revision, således at opgaven afgrænses fra review og udvidet gennemgang.

Opgaven vil afgrænses til de besvigelser ISA 240 klassificerer som regnskabsmanipulation og misbrug af aktiv. Opgaven vil desuden sætte særligt fokus på, hvad både revisors og ledelsens forpligtelser hver i ser er i forhold til, at forebygge og opdage besvigelser. Opgaven afgrænser sig til sidst også fra at vurdere hvilken strafudmåling eller disciplinæransvar vil være korrekte i forbindelse med tilsidesættelsen af pågældende forpligtelserne.

1.3 Opgavens struktur

Opgaven vil være delt op i 8 afsnit, som så er fordelt ud på 5 dele i nedenstående proceslinje.

Figur 1 – Opgavens struktur

Kilde: Egen tilvirkning

Det første afsnit er et redegørende afsnit, hvor indledningen og problemformuleringen bliver forklaret, samt tilgangen til opgaven bliver forklaret gennem afgrænsning, struktur og metode. Andet afsnit er både redegørende såvel som analyserende, da besvigelserne bliver defineret samt selve besvigeren og hvorfor der udføres besvigelser. Det tredje afsnit er igen et redegørende afsnit, da det er skrevet på baggrund af gældende lovgivning og reguleringer på området. Det fjerde afsnit vil på baggrund af de tidligere afsnit, komme med en mere subjektiv holdning til den tidligere redegjorte regulering og forpligtelser. I den femte del vil jeg så afslutningsvis forsøge at udtrykke nogle forbedringsforslag samt at konkludere på problemstillingen.

1.4 Metode

I opgavens afhandling har jeg brugt en bred vifte af kilder, så som bøger, hjemmesider, artikler, love, standarder og interview til skabe en opbygning, grundlag og indhold af opgaven. Dermed vil jeg belyse hvilket data, jeg har benyttet for at besvare opgavens problemformulering.

Reguleringen

I udarbejdelsen af følgende opgave vil meget af empirien baseres på ISA standarderne, Revisionsloven, Erklæringsbekendtgørelsen, Selskabsloven og Årsregnskabsloven grundet at disse standarder og love er grundlæggende for revisors arbejde.

Teori

Der vil gennem opgaven refereres til akademiske bøger, hvor teorier som revisionsrisikomodellen der forklarer, hvordan at der i regnskabet kan forekomme en væsentlig fejlinformation, som følge af enten fejl eller besvigelser og besvigelserestrekanten der belyser hvilke personer der begår besvigelser, hvorfor de gør det og hvornår de begår dem. Derudover bruges forventningskløften til at forklare forskellen mellem offentlighedens forventninger til revisor og revisors faktiske forpligtelser.

Artikler

For at stille bedre kendskab til de besvigelssager opgaven vil analysere, så har jeg brugt journalistiske artikler. For at underbygge forståelsen af selve besvigelserne, hvilke værktøjer der bruges, til at afdække risikoen for besvigelser og for at danne et statistisk billede af hvor stort et problem besvigelser er, så er der blevet brugt akademiske artikler.

Interview

For at skabe mig et bedre billede af, hvordan man i praksis arbejder ud fra besvigelser, så har jeg udført en spørgende metode i form af et mundtligt interview med en revisor fra SPEKT.

1.5 Kildekritik

ISA standarderne og lovene der bruges i opgaven vurderes til at være meget pålidelige. Det samme kan siges om de teorier der anvendes i opgaven, da de alle stammer fra bøger som anvendes på vores studie.

De artikler jeg har brugt til statistiske dele af opgaven, stammer fra PwC, ACEF og International Journal of Auditing, og disse vurderes til at være pålidelige kilder. For at belyse de erhvervsskandaler der i opgaven analyseres, er kilder som ComputerWorld, Berlingske, Børsen, DR og Anklagemyndigheden brugte, disse kan nogle gange være lidt subjektive, men anses stadig for at være pålidelige.

Til sidst havde jeg lavet et interview med en revisor, for at danne mig et bedre billede af arbejdsgangene, i forhold til besvigelser. Dette interview anses som meget subjektivt, da revisor selv stiller med sine egne meninger og arbejdsgangene vil variere fra revisionsfirmaer. Interviewet vil stadig kunne anses som en pålidelig kilde, da revisor vil være underlagt samme love og reguleringer, og vil kunne udvise sin professionelle skepsis.

2. BESVIGELSER

Jeg vil i dette afsnit prøve at give læseren en forståelse for, hvad der ligger i begrebet besvigelser og når det følgende bliver brugt gennem specialet. Når vi kigger på begrebet besvigelser indenfor revision, så er det afgørende udgangspunkt ikke om det er en strafbar forseelse, men heller som en årsag til at en væsentlig fejl opstår i årsrapporten. Derfor er det vigtigt at den grundlæggende forståelse for, hvad besvigelser er, og hvordan de kan opstå i en pågældende årsrapport er der.

2.1 Besvigelserbegrebet ifølge ISA 240

Begrebet besvigelser kan defineres på mange forskellige måder, alt efter hvem man spørger. Der er nogle der har deres egen definition, hvor andre måske vil kigge i ordbøger eller tage udgangspunkt i lovgivningen, for at danne sig en forståelse for besvigelser.

I mit speciale vil jeg dog tage udgangspunkt i definitionen efter den internationale standard ISA 240, da det er den definition der også anvendes ved revision. Når der så bliver talt om fejlinformation ved opgørelsen af årsrapporten, så kan de fejl deles op i to kategorier:

- **Ubevidste handlinger** – Det kan komme fra hændelige uheld som tastefejl, eller bare manglende kompetencer og vejledning indenfor området.³
- **Bevidste handlinger** – Den bevidste handling sigter efter at ændre det retvisende billede, samtidig med at handlingen skjules.

Derfor er det essentielt at vi kan skelne imellem de her to typer, da en besvigelse kommer fra en bevidst handling, med en intention om at holdes skjult ikke kun for revisor, men også for andre medarbejder, direktion og bestyrelse, hvorfor der ikke kan stilles samme sikkerhed for at revisor opdager den bevidste handling imod reel fejlinformation. Fejlinformation vil for revisor være lettere at opdage, da det er en fejl der er opstået uden nogen intention om at skjules. Vi kan således skelne imellem besvigelser og reelle fejl ved at kigge på om handlingen er udført bevidst eller ubevidst.⁴

Jeg vil i mit speciale fokusere på de bevidste handlinger, der ændrer det retvisende billede, hvorfor jeg videre ikke vil behandle de reelle fejl.

2.2. Definition af besvigelser

Jeg vil i følgende speciale tage udgangspunkt i ISA 240. Den internationale standard ISA 240 er udarbejdet til at formindske risikoen for fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser og i ISA 240 defineres besvigelser som: ”En bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel”.

Denne definition kan deles op i fire punkter, der gør sig gældende:

- Der er tale om en bevidst handling – Her bliver der skelnet mellem om fejlen er lavet i en bevidst eller en ubevidst handling.

Når der her omtales en ubevidst handling, så bliver det defineret som en ikke tilsigtet fejl, som kan skyldes manglende viden, forkert tolkning af lovgivningen eller forglemmelse, som vil udelukke hændelige og ubevidste fejl, idet disse kan anses for utilsigtede eller uagtsomme.

³ ISA 240, afsnit 2

⁴ ISA 240, afsnit 6

Hvorimod når en bevidst handling omtales, så er det en handling der er udført af en eller flere for, at vildlede revisor og det kan både være i form af regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver.

- Handlingen er udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter – Dette vil betyde at besvigelserne kan både ske internt og eksternt fra virksomheden, og det kan være fra en eller flere personer i eller tæt på de nævnte personkræse. Det er denne type af sammensværgelse der muliggør, at disse besvigelser skjules overfor revisor så godt, at revisor opfatter fejlinformationen som korrekt i årsrapporten.
Kigger man på disse to former af besvigelser, så vil regnskabsmanipulation oftest forekomme i den daglige ledelse eller den øverste ledelse, da disse personer er dem der har adgang og mulighed for at udføre det. Misbrug af aktiver derimod kan opstå på alle af virksomhedens niveauer, da alle medarbejdere på en eller anden måde har mulighed for lave misbrug af aktiver.
- Handlingen er vildledende – Her er der så tale om, at der er bevidst forsøgt at skjule sine handlinger. Besvigelsen vil medføre at regnskabsbrugerens beslutningstagen vil blive vildledt på baggrund af årsrapporten. For når der opstår en væsentlig fejlinformation i regnskabet, så vil det føre med, at regnskabsbrugereren træffer en anden beslutning end, hvis fejlen ikke var til stede i årsrapporten.
- Der opnås en uberettiget eller ulovlig fordel – Denne del kan tolkes på flere måder. Fordelen vil primært være en økonomisk fordel, hvor der så er tale om en begunstigeelse eller berigelse af en eller flere personer på baggrund af denne besvigelse. Det er dog ikke en selvfølge, at det er besvigeren selv der får en fordel, når der er tale om regnskabsmanipulation, det kan også være selve virksomheden der drager en fordel ved forbedrede kreditter eller en kapitaltilførsel. Hvis vi derimod ser på misbrug af aktiver, så er det oftest, at det er den enkelte person der beriges selv.

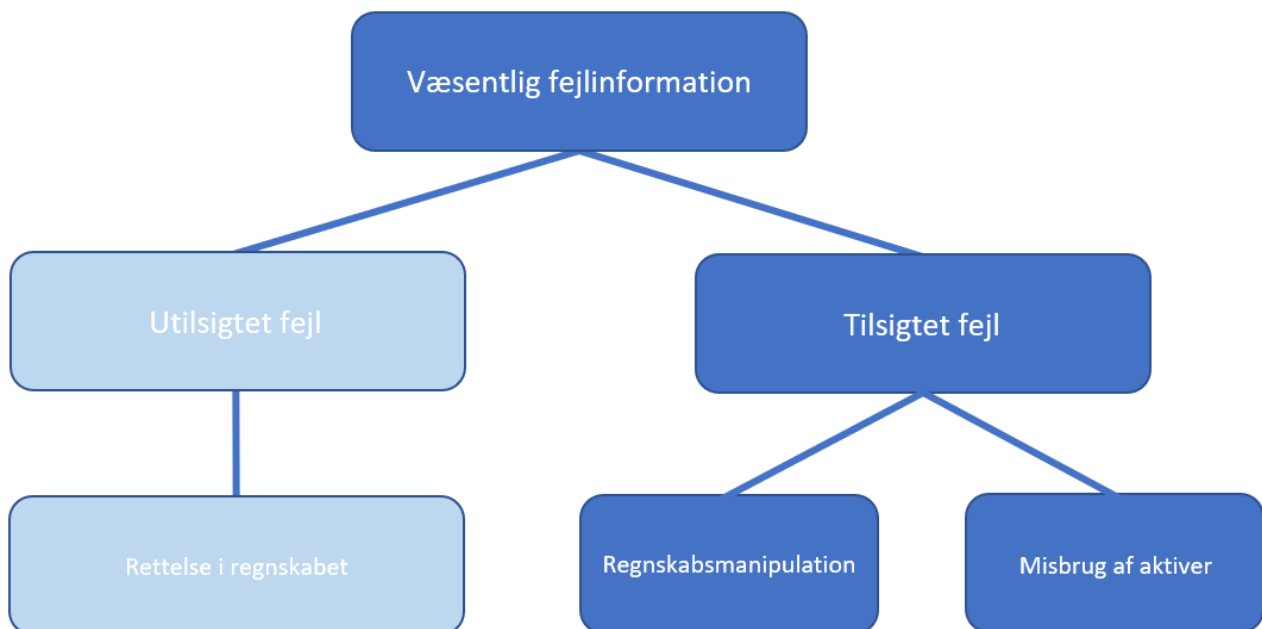
2.3. Typer af besvigelser

Nedenfor har jeg udarbejdet et diagram over de to typer besvigelser, som der bliver omtalt i ISA 240:

1. *Fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation*
2. *Fejlinformation som følge af misbrug af aktiver*

I det udarbejdede diagram differentieres i væsentlig fejlinformation mellem utilsigtet fejl og tilsigtede fejl. Herefter vil de tilsigtede fejl blive klassificerede i enten regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver, hvorimod de utilsigtede fejl klassificeres som rettelse i regnskabet.

Figur 2 – Besvigelser model

Kilde: Egen tilvirkning efter ISA 240

2.3.1. Fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation.

Regnskabsmanipulation er noget der udelukkende bliver begået på ledelses niveau, hvor misbrug af aktiver kan begået af medarbejder og på ledelsesniveau. Dette skyldes at muligheden for at udføre regnskabsmanipulation ikke opstår for den almindelige medarbejder, og hvis det i et sjældent tilfælde skulle opstå, så ville medarbejderen ikke have det samme incitament til at lave regnskabsmanipulation, som en af virksomhedens ledere og ejere. I modsætning til den almindelige medarbejder, som kun er lønmodtager, så vil en i ledelsen have større interesse til at

begå regnskabsmanipulation, det kan blandt andet skyldes at de vil sikre sig deres job, vil have en højere løn eller for at udløse en bonus. Ejerne vil selvfølgelig også have et incitament, for at begå regnskabsmanipulation, fordi at jo højere værdien er i en pågældende virksomhed, jo højere bliver værdien af aktierne eller anparterne hos ejerne også.

Ved udførelse af regnskabsmanipulation, så er fejlinformationen lavet i en bevidst handling, og den er typisk udført af den virksomhedens ledelse og ejere. Formålet med at udføre regnskabsmanipulationen er, at ændre det retvisende billede af virksomheden, til i stedet et billede man selv ønsker. Hensigten med at lave regnskabsmanipulation er at give virksomhedens regnskabsbrugere, et andet billede af virksomhedens indtjeningsevne og værdi, end hvad det i virkeligheden er. En af grundene til at regnskabsmanipulation forekommer, er at der kan ligge et stort eksternt pres for at præstere. Presset kan komme fra et marked med hård konkurrence, hvor virksomheden prøver fastholde eller forbedre sin position, i forhold til sine konkurrenter. Desuden kan presset også opstå fra virksomhedens kreditorer, herunder banker, realkredit institutioner osv.⁵

Regnskabsmanipulation bruges dog ikke kun til at give regnskabsbrugere et bedre billede af virksomheden. Regnskabsmanipulation kan både bruges til at forbedre og forringe virksomhedens billede. I stedet for at puste virksomhedens indtjening og værdier fiktivt op, så kan de også bruges til at reducere indtjeningen. Det skyldes at ved en reduktion af omsætningen, så kan der opstå af skattemæssige fordele for virksomheden.⁶

Jf. ISA 240, A2 er regnskabsmanipulation:

- *Manipulation, forfalskning (inklusive dokumentfalsk) eller ændring af bogføringen eller af underliggende dokumentation, som danner grundlag for regnskabsudarbejdelsen*
- *Forkert præsentation eller bevidst udeladelse af begivenheder, transaktioner eller anden betydelig information i regnskabet*
- *Bevidst forkert anvendelse af regnskabspraksis vedrørende beløb, klassifikation, præsentation eller oplysning.*⁷

⁵ ISA 240, A2

⁶ ISA 240, A2

⁷ Citat, ISA 240, A2

Måden at den daglige ledelses udfører regnskabsmanipulation er ved, at tilsidesættelse de kontroller som i forvejen fungerer tilstrækkeligt. Jf. ISA 240, A3 så kan ledelsen udføre besvigelsen ved at anvende følgende teknikker, så at virksomhedens kontroller omgås:

- *Bogføring af fiktive registreringer for at manipulere med driftsresultatet eller nå andre mål, især tæt på regnskabsperiodens afslutning*
- *Upassende tilpasninger af forudsætninger og ændringer af vurderinger ved skøn af regnskabsposter*
- *Undladelse, fremskyndelse eller udskydelse af indregning i regnskabet af begivenheder og transaktioner, som er indtruffet i regnskabsperioden*
- *Fortielse af eller undladelse af oplysning om fakta, der kunne påvirke de beløb, der er registreret i regnskabet*
- *Deltagelse i komplekse transaktioner, der er konstrueret med det formål at fortegne virksomhedens finansielle stilling eller resultat*
- *Ændring af registreringer og betingelser i relation til betydelige og usædvanlige transaktioner.⁸*

2.3.2. Fejlinformation som følge af misbrug af aktiver

Når der er tale om misbrug af aktiver, så forstås det oftest som tyveri der både begås af virksomhedens ledere og medarbejdere. I fleste tilfælde, så er der tale om større eller mindre penge beløber der bliver stjålet. I nogle tilfælde kan der dog være tale om aktiver i form af produkter eller råvarer, der bliver stjålet. Det kan f.eks. være en smykkeforretning, hvor produkterne de ligger inde med har en høj værdi. Dette vil skabe en øget iboende risiko for at der vil ske misbrug af aktiver, end hvis man ville sammenlignede med en bager, hvor råmaterialerne vil have en signifikant lavere værdi end hos en smykkeforhandler.

For den almindelige medarbejder, så vil muligheden for at uføre misbrug af aktiver, i fleste tilfælde opstå pludseligt og måske helt uventet for den pågældende medarbejder. I de situationer hvor medarbejderne vælger at foretage misbrug af aktiver, så er det i fleste tilfælde tale om mindre penge beløber eller aktiver med en mindre værdi der bliver stjålet.⁹

⁸ Citat, ISA 240, A3

⁹ ISA 240, A5

Den almindelige medarbejder har ofte svært ved at udføre misbrug af aktiver, når der er tale om de større penge beløber. Her er det oftere, at misbruget af aktiver sker på mellemlider eller direktionsniveau. Det grundes af at mellemlider og ledere på direktionsniveau har gennem deres position øget adgang til virksomhedens interne systemer og kan derfor også lettere bliver sat i en situation, hvor det for dem er muligt at udføre misbrug af aktiver til et væsentligt større penge beløb. Den højere stilling i virksomheden vil give lederne mere autoritet i virksomheden, hvilket vil gøre det nemmere at bruge sin position til, at udføre misbrug af virksomhedens aktiver.¹⁰

Det kan dog ske, at en helt almindelig medarbejder får mulighed for at udføre misbrug af aktiver til et større beløb. Det kan forekomme hvis der i virksomheden er en manglende funktionsadskillelse og intern kontrol. I dette tilfælde vil medarbejderen have mulighed for at bogføre, udbetale og godkende. Det er dog de fleste virksomheder der har funktionsadskillelse, hvilket forhindrer både medarbejdere og ledere i at udføre dette. Hvis der på den anden side er flere medarbejdere eller leder med relevante positioner arbejder sammen, for at begå misbrug af virksomhedens aktiver, så kan det blive væsentligt sværere for virksomheden, at forhindre eller opdage dette.

Der er flere måder at misbrug af aktiver kan ske på:

- *Underslæb (f.eks. misbrug af debitorers indbetalinger eller overførsel af indbetalinger fra afskrevne konti til private bankkonti)*
- *Tyveri af fysiske aktiver eller immaterielle rettigheder (f.eks. tyveri af varelager til privat anvendelse eller videresalg, tyveri af scrap til videresalg, sammensværgelse med en konkurrent ved at oplyse teknologiske data som modydelse for betaling)*
- *Ved at foranledige en virksomhed til at betale for varer og tjenesteydelser, der ikke er modtaget (f.eks. udbetalinger til fiktive forhandlere, returkommission betalt af forhandlere til virksomhedens indkøbere som modydelse for forhøjede priser, udbetalinger til fiktive medarbejdere)*
- *Privat benyttelse af virksomhedens aktiver (f.eks. benyttelse af virksomhedens aktiver til sikkerhedsstillelse for et privat lån eller et lån til en nærtstående part) for at skjule, at aktiverne ikke er til stede, eller at de er anvendt til sikkerhedsstillelse uden korrekt*

¹⁰ ISA 240, A5

autorisation, ses misbrug af aktiver ofte sammen med falske eller vildledende registreringer eller dokumenter.¹¹

Uanset om besvigelsen bliver begået af en medarbejder eller en leder på direktionniveau, så er kendetegnet for disse forskellige former for misbrug af aktiver, at besvigelsen forsøges skjult ved udførelsen af vildledende registreringer og eller dokumenter, for at gøre det sværere for både virksomheden og revisor, at opdage besvigelsen.¹²

2.4. Besvigelsestrekanten

Jeg vil i det følgende afsnit prøve at redegøre for, hvad det er som får nogle mennesker til at begå besvigelser. ISA 240 tager i høj grad udgangspunkt i Donald Cressey's besvigelser trekant, som siger at besvigelser opstår når de tre besvigelserisikofaktorer eksisterer:

- Incitament/pres
- Opfattet mulighed
- Retfærdiggørelse

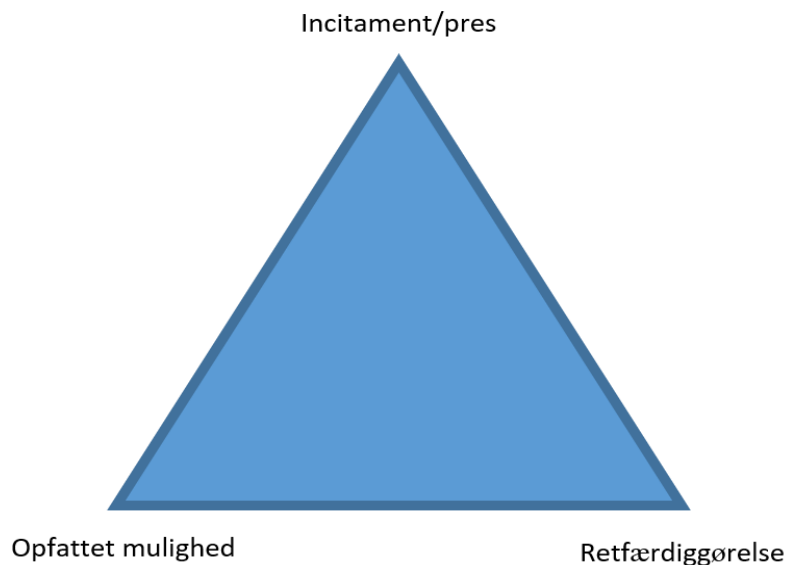
Besvigelsestrekant er godkendt af ”International Audit & Assurance Standards Board” som retvisende i forhold til at fastsætte, hvilke besvigelserisikofaktorer som skal være til stede før en besvigelse opstår.

De tre besvigelserisikofaktorerne skal i Donald Cressey's teori, alle være opfyldt for at besvigelser kan forekomme, det er både gældende for misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation.

¹¹ Citat, ISA 240, A5

¹² ISA 240, A5

Figur 3 – Besvigelsestrekanten

Kilde: Egen tilvirkning efter ISA 240

I teorien så skal alle tre besvigelsesrisikofaktorerne være til stede, dog behøves alle faktorerne ikke at vægte lige meget. Hvis i en situation at incitamentet er så stort for en person, så behøver vedkommende ikke en lige stor retfærdiggørelse eller mulighed, før personen begår en besvigelse. Derfor er det vigtigt, at revisor holder øje med om nogle af besvigelsesrisikofaktorerne er til stede i forbindelse med revision af årsrapporten.

2.4.1. Incitament og pres

Af de tre besvigelsesrisikofaktorerne, som besvigelsestrekanten er opbygget af, so vil incitament eller pres ofte være den største faktor i at besvigelsen bliver begået. Allerede ved første indblik, når revisor prøver at få en forståelse af virksomheden og dens omgivelser, så skal de være opmærksomme på det pres, som kan være på ledelsen for at opnå nogle bestemte resultater.

Motiverne er som sagt mange, og vi kan også prøve at dele dem op i virksomhedsrelaterede motiver og private motiver:

Virksomhedsrelaterede motiver:

Bankerne er i fleste tilfælde ikke altid så risikovillige, hvilket resulterer i at de er mere påpasselige med at forøge kreditter og give ny lån til deres kunder. Det vil samtidig gøre det meget mere vanskeligt for virksomhederne, da deres drift og vækstmuligheder i mange tilfælde er afhængige af låne penge. Måden bankerne så vurderer om virksomhedernes kreditværdighed lever op til deres standarder, er hovedsageligt ved at kigge på deres årsrapport og nøgletal, hvorfor det er så vigtigt, at virksomhedens tal lever op til bankens forventning. Det er dette eksterne pres på ledelsen fra en tredjepart, der kan medføre at der udføres regnskabsmanipulation, for at opnå denne yderligere finansiering.

Private motiver:

Når vi på den anden side kigger på de private motiver, der kan ligge bag regnskabsmanipulation, så vil det være den enkeltes private økonomiske situation, der vil være motivet, hvilket betyder at besvigelsen vil udelukkende være et ønske om økonomisk berigelse. I denne situation, vil man påvirke ens resultataflønning gennem regnskabsmanipulation. Det betyder, at der bliver skruet på tallene så, at virksomheden leverer et bedre resultat end i virkeligheden, og der dermed kan de enkelte ledelsesmedlemmet sikre sig en bedre aflønning. Udover sin økonomiske berigelse, så vil ledelsesmedlemmet også få mere anerkendelse og positive omtale for at levere gode resultater, derved også sætte dem i en bedre position til at tilegne sig større magt.

Besvigelsesrisikofaktorerne identificeres også i ISA 240, bilag 1. Her kommer de med eksempler på hvilke faktorer, revisorer kan blive stillet overfor. Eksemplerne deles op i de to typer af besvigelser regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver.

Incitament og pres i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1

Incitament og pres kan opstå hvis den finansielle stabilitet eller indtjening trues af økonomiske, branchemæssige eller driftsmæssige forhold, som kan indikeres ved fx:

- *Intens konkurrence på markedet eller mætning af markedet ledsaget af faldende marginer*
- *Stor sårbarhed over for hurtige ændringer, såsom ændringer i teknologi, forældelse af produkter eller rentesatser*

- *Betydelige fald i kundeefterspørgsel og et stigende antal virksomhedslukninger i enten branchen eller generelt.¹³*

Incitamentet og presset til besvigelsen kan også skyldes et usædvanligt stort pres der bliver lagt på ledelsen ved blandt andet:

- *Analytikeres, institutionelle investorers, betydelige kreditorers eller andre eksterne parters forventninger til indtjening eller udviklingstrend (især forventninger, som er urimeligt aggressive eller urealistiske), herunder forventninger opstillet af den daglige ledelse i eksempelvis overdrevent optimistiske pressemeddelelser eller årsregnskabsmeddelelser*
- *Behov for at opnå yderligere finansiering i form af gæld eller egenkapital for at forblive konkurrencedygtig, herunder til finansiering af større forsknings- og udviklingsinvesteringer eller kapitalinvesteringer.¹⁴*

Derudover kan incitament og pres til at begå regnskabsmanipulation skyldes ledelsens private økonomiske situation. Incitamentet og presset kan opstå hvis ledelsens private økonomiske situation er truet af virksomhedens økonomiske resultater ved følgende forhold:

- *Betydelige økonomiske interesser i virksomheden*
- *En betydelig del af deres aflønning (f.eks. bonusordninger, aktieoptioner og aftaler om overskudsdeling) er afhængig af, at aggressive målsætninger for aktiekurser, driftsresultater, den økonomiske stilling eller pengestrømme opfyldes*
- *Private garantistillelser for virksomhedens gæld.¹⁵*

Incitament og pres i forhold til misbrug af aktiver if. ISA 240 bilag 1

Den privates økonomiske forpligtelser både for den almindelige virksomhedens medarbejder og dem på ledelsesniveau, ville skabe incitament og pres til misbrug af aktiver.

Der kan også opstå nogle modsætningsforhold imellem virksomheden og dens ansatte. Hvis de ansatte har adgang til likvide midler, så kan følgende modsætningsforhold føre til misbrug af aktiver:

¹³ Citat, ISA 240, Bilag 1

¹⁴ Citat, ISA 240, Bilag 1

¹⁵ Citat, ISA 240, Bilag 1

- *Kendte eller forudsete fremtidige afskedigelser*
- *Nyligt stedfundne eller forudsete ændringer i strukturen af lønninger og personalegoder*
- *Manglende konsistens mellem forfremmelser, aflønning eller andre belønninger og forventningerne herom.¹⁶*

2.4.2. Opfattet mulighed

Den næste af de tre besvigelserisikofaktorer er den opfattede mulighed for at begå besvigelser. Før en besvigelser kan udføres, så skal der foreligge en teknisk mulighed for det. Dette kan være muligt manglende eller svage interne kontroller i virksomheden eller hvis besvigeren kan tilsidesætte og omgå virksomhedens kontroller.

Mulighed i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1

Virksomhedens art og dens aktiviteter der muliggør regnskabsmanipulation:

- *Betydelige transaktioner med nærtstående parter uden for virksomhedens normale forretningsområde eller med nærtstående virksomheder, der ikke revideres eller revideres af et andet revisionsfirma*
- *En stærk finansiel tilstedeværelse i eller evne til at dominere en bestemt industrisektor, således at leverandører og kunder kan påtvinges betingelser, der kan resultere i urimelige transaktioner eller transaktioner, der ikke foregår på markedsvilkår*
- *Aktiver, forpligtelser, indtægter eller omkostninger bygger på betydelige skøn, som involverer subjektive vurderinger eller usikkerheder, som er vanskelige at underbygge¹⁷*

Ved en utilstrækkelig virksomheds overvågning af dens ledelse, giver det muligheden for regnskabsmanipulation, som en konsekvens af:

- *Den daglige ledelse er domineret af en enkelt person eller af en lille gruppe (i en ikke ejerledet virksomhed) uden kompenserende kontroller*
- *Den øverste ledelses tilsyn med regnskabsaflæggelsen og intern kontrol er ineffektiv.¹⁸*

¹⁶ Citat, ISA 240, Bilag 1

¹⁷ Citat, ISA 240, Bilag 1

¹⁸ Citat, ISA 240, Bilag 1

Er organisationsstrukturen enten for kompleks eller ustabil, så vil det komme til udtryk ved blandt andet:

- *Det er vanskeligt at afgøre, hvilken organisation eller hvilke personer der har bestemmende indflydelse i virksomheden*
- *Alt for kompleks organisationsstruktur med usædvanlige juridiske enheder eller usædvanlig ledelsesstruktur.¹⁹*

En anden faktor med indflydelse på mulighed for regnskabsmanipulation, er ved mangelfulde interne kontrolkomponenter i virksomheden, som kan være som konsekvens af:

- *Utilstrækkelig overvågning af kontroller, herunder af programmerede kontroller og kontroller med perioderegnskabsafklæggelse, når der kræves ekstern rapportering*
- *Ineffektive regnskabs- og informationssystemer, herunder betydelige mangler i intern kontrol.²⁰*

Mulighed i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1

Omstændigheder der kan øge risikoen for misbrug af virksomhedens aktiver, kan blandt andet være:

- *Tilstedeværelse eller håndtering af store kontantbeløb*
- *Lagervarer af høj værdi, der fysisk er små eller meget efterspurgt.²¹*

Ved utilstrækkelige kontroller med aktiverne, så udsættes aktiverne for en større risiko for misbrug og kan eksempelvis forekomme under følgende omstændigheder:

- *Utilstrækkelig funktionsadskillelse eller uafhængig verifikation*
- *Utilstrækkelig registrering af aktiver*
- *Utilstrækkelige fysiske sikkerhedsforanstaltninger ved likvide midler, investeringer, lager og materielle aktiver.²²*

¹⁹ Citat, ISA 240, Bilag 1

²⁰ Citat, ISA 240, Bilag 1

²¹ Citat, ISA 240, Bilag 1

²² Citat, ISA 240, Bilag 1

2.4.3. Retfærdiggørelse

Retfærdiggørelse er den sidste af de tre besvigelserisikofaktorer, som skal være til stede for at en besvigelse kan finde sted. Denne sidste faktor handler om, at besvigeren selv kan retfærdiggøre den pågældende besvigelse overfor sig selv, og argumentationen for retfærdiggørelsen varierer ofte fra besviger til besviger.

Retfærdiggørelse i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1

Nogle situationer hvor besvigeren kan retfærdiggøre sine handlinger, hvor der er øget risiko for regnskabsmanipulation, kan være:

- *Medlemmer af ledelsen uden for regnskabsfunktionen med overdreven deltagelse i eller optagethed af valg af regnskabspraksis eller udøvelse af betydelige skøn*
- *Kendt historik af overtrædelser af børsregler eller af anden lovgivning og øvrig regulering eller rejste krav mod virksomheden, dens daglige ledelse eller øverste ledelse med baggrund i påståede besvigelser eller overtrædelser af lovgivning og øvrig regulering*
- *Lav moral hos seniorledelsen*
- *Den daglige ledelses gentagne forsøg på at retfærdiggøre benyttelse af perifere eller upassende regnskabsmetoder under henvisning til væsentlighed²³*

Retfærdiggørelse i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1

Der påpeges også nogle bestemte situationer og adfærd blandt virksomhedens ansatte og ledere, som kan indikere besvigelserisikofaktorer for retfærdiggørelse, hvor man skal holde et særligt vågent øje:

- *Ignorering af behovet for at overvåge eller reducere risiciene i relation til misbrug af aktiver*
- *ignorering af intern kontrol vedrørende misbrug af aktiver ved at tilsidesætte eksisterende kontroller eller ved at undlade at tage passende tiltag til udbedring af kendte mangler i intern kontrol*

²³ Citat, ISA 240, Bilag 1

- *Adfærd, der tyder på ubehag ved eller utilfredshed med virksomheden eller dens behandling af medarbejderne*
- *Ændringer i adfærd eller livsstil, der kan være tegn på, at aktiver er blevet misbrugt*
- *Tolerance over for småtyveri.*²⁴

2.5. Den typiske besviger

I det overstående afsnit er der blevet omtalt hvilke indikationer til besvigelsesrisikofaktorer, som revisor skal holde sin professionelle skepsis mod. I dette afsnit vil jeg så kigge på hvem det er, der begår disse besvigelser.

2.5.1 Generelle kendetegn

I 2020 så kunne 47% af virksomhederne i en global undersøgelse fortælle, at de har været udsat for bedrageri og økonomisk kriminalitet inden for de seneste 24 måneder. Det er den næsthøjeste andel i de seneste 20 år, kun overgået i 2018, hvor andelen var oppe på 49%. I gennemsnit har virksomhederne været udsat for det 6 gange indenfor de seneste 24 måneder. I 37% af tilfældene er det en person, der sidder internt i virksomheden, der begår besvigelsen. Disse besvigelser begås på alle niveauer i virksomhederne. Af dem er det mellemlederne der er stærkest repræsenteret med 34 % af tilfældene, medarbejdere er lige bagved med 31 % af tilfældene og så er der den øverste ledelse står for 26 % af tilfældene.²⁵ I hele 66% af disse tilfælde skyldtes besvigelsen personlig berigelse.²⁶

Det er i 79% af tilfældene en mand, som begår besvigelsen. Det er især de ældre i virksomhederne, der begår besvigelserne. 37% af besvigelserne bliver begået af dem i aldersgruppen 36 til 45 år, og 31% i aldersgruppen 46 til 55 år. Kigger vi så på hvor længe besvigeren har været i virksomheden, så har de i 38% af tilfældene været der i over 6 år, 19% af tilfældene i 1 til 4 år, 14% af tilfældene 4 til 6 år og i kun 2% af tilfældene under 1 år.²⁷

²⁴ Citat, ISA 240, Bilag 1

²⁵ PWC (2020)

²⁶ KPMG (2016)

²⁷ KPMG (2016)

2.5.2 Stereotypen

Ved at bruge den overstående information, så kan vi opbygge en stereotype af en typisk besviger. Stereotypen af besvigeren vil være en mand mellem 36 og 55 år. Besvigeren har været ansat i virksomheden i flere år og sidder ofte i en lederposition, derudover vil motivet bag besvigelsen være personlig berigelse.

2.5.3 Psykopaten

Der findes dog nogle besviger, der ikke udviser nogle af de typiske træk en besviger udviser, de bliver ofte kaldt for erhvervslivets psykopater, og de kan være særligt svære at afsløre. Der estimeres, at 2-4 % af alle mænd er psykopater, imens blandt kvinder er det kun 1 %.

Der hvor psykopaten adskiller sig fra den almindelige medarbejder, er at de ofte handler i modsætning af de acceptable normer og regler vi har i samfundet. Professor i psykopati, Robert D. Hare, har udarbejdet en tjekliste som kaldes PCL-R. Listen består af 20 punkter der sammenholdes med den evalueredes adfærd og opførsel. Nogle af de personlighedstræk der kigges efter på listen, er blandt andet om personen er ”egocentrisk og selvovaluerende”, ”konstant behov for spænding og nye impulser”, ”let ved at lyve og bortforklare” og ”ingen skyldfølelse og anger”.²⁸

I fleste tilfælde vil dette ikke kendetegne den typiske besviger, dog bør revisor udvise sin professionelle skepsis overfor kunder med disse personlighedstræk.

2.6. Omfanget af besvigelser

Association of Certified Fraud Examiners udgav i 2020 en undersøgelses rapport som viste, at selv om misbrug af aktiver var den mest forekomne form for besvigelse med 86%, så var det alligevel den besvigelserform med det laveste gennemsnitlige udbytte på \$100.000. Hvis vi på den anden side sammenligner det med regnskabsmanipulation, så er det den mindst forekomne form for besvigelse, med 10%, samtidig med at have den højeste gennemsnitlige udbytte på \$954.000.

²⁸ Babiak og Hare, 2006

Så vi kan se, at selv om at regnskabsmanipulation er den besvigelserform der forekommer mest sjældent, så er det stadig den besvigelserform, hvor virksomhederne realiserer det største tab. Regnskabsmanipulation kan udføres på mange forskellige måder, men vil som oftest have til formål, at ændre virksomhedens økonomiske billede. En af de mest hyppige former for regnskabsmanipulation er periodiseringsfejl. Dette kan udføres ved at indregne periodiserede omkostninger eller forud modtagne indtægter, således at resultatet forringes eller forbedres efter behov. Det kan også udføres ved at lave en bevidst fejl i forhold til indregning af igangværende arbejder, så at færdiggørelsesgrader kan justeres alt efter det ønskede resultat. Besvigeren kan også lave nogle fiktive faktureringer eller kreditnotaer i perioden før og efter status, for på den måde at justere omsætningen og dermed også resultatet. Hvorefter besvigeren sikrer sig at hverken faktura, kreditnota eller kontoudtog med de fiktive poster ikke bliver tilsendt kunden. Der kan også være tale om udeladelse af oplysninger i årsrapporten, hvilket kan resultere i at regnskabsbrugeren ikke bliver gjort opmærksom på en eventuel hæftelse eller forpligtelse, som virksomheden har.²⁹

På den måde er regnskabsmanipulation en besvigelserform, der kan bruges ændre virksomhedens retvisende billede, som vil medføre til væsentlig fejlinformation i årsrapporten. Denne besvigelserform bruges til at påvirke regnskabsbrugeren opfattelse af virksomheden, således at regnskabsbrugeren adfærd og beslutningstagen ændres på baggrund af årsrapporten.

2.7. Hvorfor er besvigelser et problem?

Det være svært at danne sig et overblik over de samlede konsekvenser, der er ved besvigelser, fordi der er langt fra alle besvigelser, der bliver opdaget, og af dem der bliver opdaget, så er det også langt fra alle der bliver rapporteret til offentligheden.

De økonomiske konsekvenser besvigelser har på virksomhedens velvære og fremtid, kan være meget skadelige, og kan gøre end større skade, hvis besvigelsen rapporteres til offentligheden. Hvis det afsløres at en årsrapport, som ofte er det beslutningsgrundlag som banker og andre

²⁹ ISA 240, Afsnit 2

kreditinstitutter bruger til at støtte deres kreditvurdering og budgetter, indeholder væsentlige fejl og mangler, så kan det resultere i at de bakker ud af deres aftale. Dette vil også gælde andre interessenter som aktionærer, leverandører, kunder og medarbejdere hvor der kan opstå tvivl over, om virksomheden kan leve op til de økonomiske forpligtelser, som den har overfor disse interessenter.

Når disse besvigelser bliver afsløret, så vil virksomheden ofte blive udstillet i medierne, som at de ikke har styr på sagerne, hvilket vil medføre at virksomhedens omdømme tager skade, som så igen kan gøre det sværere for virksomheden at indgå aftaler med samhandelsparter i fremtiden. Når en virksomhed er kendt for et dårligt omdømme, så vil virksomheden også automatisk komme i et søgelys blandt de offentlige myndigheder som f.eks. Bagmandspolitiet, SØIK eller SKAT. Det er ikke kun alene virksomhedens omdømme der vil tage skade, der kan også være sekundære konsekvenser som en besvigelse kan medføre. Hvis der er en revisor der har revideret årsrapporten uden at opdage eller omtale en væsentlig besvigelse, så vil der også blive stillet spørgsmål ved, om revisor har udført sit arbejde godt nok eller regulering er tilstrækkelig god nok.

Derved kan besvigelserne medføre mange forskellige konsekvenser. Det er ikke kun virksomheden selv der bliver ramt, det kan også påvirke virksomhedens samhandelsparter og interessenter, for hvis virksomheden går konkurs, så kan det også få samme konsekvenser, for de interessenter der er afhængige af virksomheden.

2.8. Forventningskløften

Revisor har den titel, at han skal agere som offentlighedens tillidsrepræsentant, og derfor er det også forståeligt, at når der gang på gang bliver afsløret besvigelssager, så vil offentligheden oparbejde sig en vis skepsis overfor revisors arbejde. Formålet med dette afsnit er at kigge på hvorfor denne skepsis opstår. Vi skal etablere hvad revisors pligt i virkeligheden er, i forhold til samfundets forventninger.

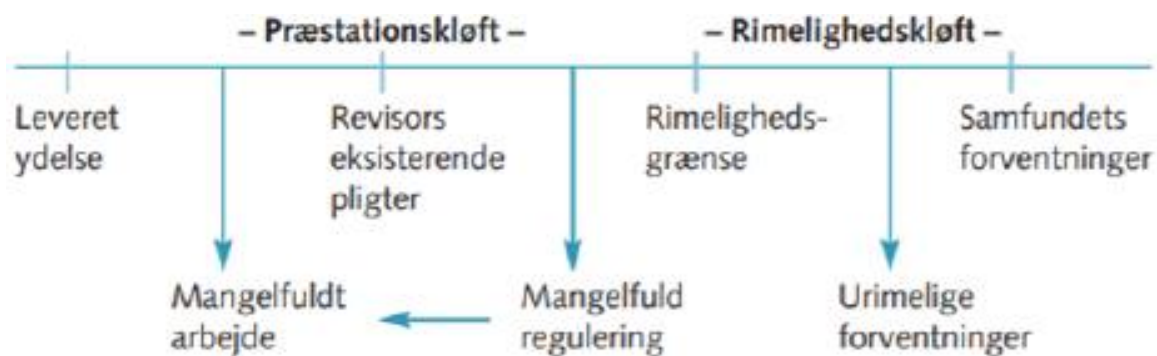
Der findes mange forskellige definitioner om hvordan forventningskløften skal anses. En af de mest anerkendte definitioner af forventningskløften er udarbejdet af Brenda Porter, som definerer forventningskløften således:

”The audit expectation-performance gap is the gap between society’s expectations of auditors and auditors’ performance, as perceived by society”³⁰

Brenda Poster definerer således forventningskløften som noget der opstår når offentligheden forventninger til revisors arbejde er større, end det faktiske arbejde revisor skal udføre i forhold til lovgivningen og god skik.

For at forventningskløften ikke skal sprede sig mere, så er det essentielt at skabe en dialog blandt de offentlige repræsentanter som fx medierne, kreditorer, aktionærer, banker mv. for at skabe en bedre forståelse, for hvad revisors pligt i virkeligheden er og hvilke forventninger ville være urimeligt, så offentlighedens forventninger nemlig ikke bliver urimelige og uberettiget.

Figur 4 – Forventningskløften

Kilde: *Professionsetik for revisorer s. 15*

Som det fremgår af den ovenstående figur, så kan forventningskløften deles op i 2 hovedemner og 3 delemner. De to hovedemner er præstationskløften og rimelighedskløften. Præstationskløften indeholder 2 delemner ”Mangelfuldt arbejde” og ”Mangelfuld regulering”, som omhandler samfundets opfattelse af det faktiske arbejde, som revisor udført. Rimelighedskløften hvor det det sidste delemne ”Urimelige forventninger” er, omhandler derimod de uoverensstemmelser der er mellem forventninger til revisors arbejde, og hvad der faktisk kan være rimeligt at forvente.

³⁰ Brenda Porter, An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap, 1993, side 50

2.8.1. Mangelfuldt arbejde

Helt ude til venstre for forventningskløften, der ligger *"mangelfuldt arbejde"*, som også er den første del af præstationskløften. Det er når samfundet har en overbevisning om, at kvaliteten af revisors arbejde ikke er god nok, til det pågældende arbejde som det kræver. Samfundet mener, at i henhold til lovgivningen, så er revisors opgave ikke udført tilfredsstillende.

Denne del af forventningskløften kan opstå ved at der er en miskommunikation til samfundet, hvor samfundet sidder med en anden opfattelse af hvad revisors pligt er i forhold til hvad den i virkeligheden er. Denne miskommunikation opstår, ved at samfundet har en manglende viden om den regulering der udformer revisors pligt.

Det *"mangelfulde arbejde"* kan således beskrives både som, *"forskellen mellem de handlinger revisors har udført, og de handlinger revisor burde udføre ifølge samfundet"* og *"forskellen mellem samfundets kendskab af lovgivningen og den faktiske lovgivning"*.

2.8.2. Mangelfuld regulering

"Mangelfuld regulering" er den anden del af præstationskløften og ligger midt i forventningskløften. Det er hvor samfundet stiller nogle yderligere forventninger udover dem, der lovgivningen allerede er definerede. De yderligere forventningerne er nogle, som stadig vil falde indenfor revisors rolle og være omkostningseffektive.

Den *"mangelfulde regulering"* kan således beskrives som, *"forskellen mellem de krav til revisor, som eksisterer i god revisionsskik, og de yderligere krav som god revisionsskik med rimelighed kunne stille til revisor"*.

2.8.3. Urimelige forventninger

"Urimelige forventninger" er den sidste del og ligger i rimelighedskløften helt til højre af forventningskløften, hvor de urimelige forventninger ligger. Denne del er alle forventningerne samfundet har til revisor, som kan ses for at være urimelige forhold til de reelle krav der befinder sig i lovgivningen og god revisorskik. Disse forventninger samfundet har til revisors arbejde, vil oftest ikke falde indenfor revisors rolle eller kunne udføres omkostningseffektivt.

De "urimelige forventninger" kan således beskrives som, "når samfundet forventer at revisors påtegning af årsrapporten bliver udarbejdet med absolut sikkerhed om, at besvigelser ikke har fundet sted, hvorimod revisor kun er i stand til at udtale sig med høj grad af sikkerhed".

I 2012 udgave International Journal of Auditing en undersøgelse om forventningskløften, der viste at største delen af forventningskløften opstod af, de urimelige forventninger samfundet har til revisor.³¹ Så problemet ligger hovedsageligt, ved de urimelige forventninger samfundet stiller til revisors arbejde. Hvis man skal kunne mindske denne kløft, så er det essentielt, at der bliver kommunikeret ud til samfundet om hvad revisors rolle reelt er indenfor de reguleringer og begrænsninger der findes, for hvis man ikke gør det, så kan man risikere at denne kløft vokser.

3. Reguleringen

Besvigelser er et af de primære forhold som revisor skal overveje ved sin revision. Når vi så skal til at vurdere, om reguleringen er tilstrækkelig, så er det vigtigt at vil laver en gennemgang af reguleringen. Da en dansk revisor primært skal forholde sig til den danske regulering, så vil gennemgangen tage udgangspunkt derfra, dog vil den internationale regulering også inddrages hvis den vurderes relevant. Der skal dog bemærkes, at der er direkte korrelation mellem de danske og internationale standarder med vedtagelsen af EU's 8. direktiv³².

3.1. God revisorskik og revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant

Under udførelsen af revisionen er revisor underlagt at indarbejde sig under reglerne for god revisionskik. Ved god revisorskik indebær det, at revisor skal udføre sin revision med nøjagtighed & hurtighed, integritet & objektivitet, fortrolighed & professionel adfærd og omhu & kompetencer. Derudover skal revisor også udføre sit arbejde, som en hvilken som helst anden kompetent revisor ville gøre det.³³

³¹ AUDIT EXPECTATION-PERFORMANCE GAP REVISITED: Part 2

³² *Professionsetik for revisorer s.15*

³³ Revisorloven §16 pkt. 1-2

Nøjagtighed og hurtighed:

Gennem sin planlægning skal revisor sætte fokus på de områder, hvor der i virksomheden er størst risici for væsentlig fejlinformation. Revisor skal udføre sit arbejde på så hurtigt som muligt, dog skal revisor aldrig gå på kompromis med kvaliteten af det udførte arbejde.

Integritet og objektivitet:

Revisor skal altid udvise ærlighed og redelighed i sit arbejde. Gennem hele revisionen skal revisor holde sig helt upåvirket af eksterne parter. Derved opretholder revisor sin objektivitet og sin professionelle dømmekraft.

Fortrolighed og professionel adfærd

Ved revisors arbejde er der tavshedspligt, så må der ikke udleveres klientinformation til en tredjepart. Der er kun hvor der foreligger en juridisk pligt eller juridisk ret, at der må udleveres klientinformationer med en pågældende tredje part. Udover det er revisor også forpligtet til at overholde gældende reguleringer og lovgivning gennem sin professionelle adfærd.

Omhu og kompetencer

Gennem hele sin karriere, skal revisor vedligeholde sine faglige kompetencer, så at de er opdaterede med gældende reguleringer og lovgivning, således at revisor kan levere en kvalificeret ydelse overfor klienten.

Rammerne for hvad der anses som ”god revisorskik” er ikke bestemte. Rammerne er fleksible, og de udvikler sig også i takt med udvikling og ændringer i revisionstandarder, revisornævnskendelser og praksis. Revisor skal jf. revisorloven §16 stk. 1-2 arbejde indenfor god revisorskik, under udførelsen af alle erklæringsopgaver med sikkerhed. I så fald at revisor ikke arbejder indenfor god revisorskik, så kan revisor risikere at få udstedt bøder. Revisor vil få udstedt bøder i de tilfælde,

hvor revisor flere gange i sit arbejde har tilsidesat god revisorskik eller gjort det af et mere groft omfang.

Udover at udføre opgaverne i overensstemmelse med god revisorskik, så skal revisor også jf. Jf. revisorloven §16 stk.1 agere som offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver.

Dette betyder at når revisor afgiver erklæringer med sikkerhed og revisionspåtegning ved udtalelser om ledelsesberetninger, der ikke udelukkende er bestemt til hvervgiverens eget brug, så skal revisor agere som offentlighedens tillidsrepræsentant³⁴. Dermed har revisor et ansvar overfor offentligheden at sikre, at det reviderede regnskab er retvisende og revisor skal også sikre sig, at konklusionen er udtrykke på en forståelig måde, således at der ikke hersker nogen tvivl blandt regnskabsbrugerne om, hvad revisor konkluderer på baggrund af sin revision.

3.2. Gennemgang af ISA 240 (ajourført)

I ISA 240 er det essentielt for revisor, at der skal klargøres overfor opgaveteamet og klienten, at i revisionen skal der udarbejdes en høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Denne del kommer til udtryk i afsnit 15 og 39:

- Afsnit 15, jf. ISA 315, som omhandler *identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser*, så stilles der som krav at der skal drøftes i opgaveteamet og planlægningsmøde, hvor der lægges særlig vægt på, hvor i virksomhedens regnskab, de kan være udsat for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, og hvordan besvigelserne kan opstå.
- Afsnit 39, her stilles der krav om, at revisor indhenter skriftlige udtalelser fra ledelsen, hvor ledelsen selv anerkender deres eget ansvar i at forebygge og opdage besvigelser, ved blandt andet ved at erkende deres ansvar for udformning, implementering og vedligeholdelse af intern kontrol. I udtalelsen skal ledelsen også give revisor oplysning om deres viden om enhver påstand om besvigelser eller mistanke herom, der påvirker virksomhedens regnskab.

³⁴ Revisorloven §1 pkt. 1

Disse to afsnit lægger op til at revisor gør klienten klar over, at der sættes et fokus på mulige besvigelser, når revisionen udføres, som vil skabe en mere forebyggende rolle i forhold til disse besvigelser. Der sættes også et øget fokus på besvigelser igennem planlægningen, ved at det er hele opgaveteamet der underskriver den indledende risikovurdering og ikke kun revisionspartnerne. Derudover skal vurderingen foretages uafhængigt af revisorernes holdning til eller mening om klientens ærlighed og integritet.

Revisor skal være opmærksom på de forhold, som kan indikere, eller hvor der kan ligge en høj iboende risiko for forekomsten af besvigelser. Så der er vigtigt at revisor laver en vurdering af effektiviteten af virksomhedens interne kontroller, ledelsens kompetence og integritet, iboende risikofaktorer samt områder, der kan være usædvanlige eller komplekse. På den måde skal revisor skabe sig en forståelse af virksomheden, som så kan bruges til at planlægge revisionshandlingerne.

Naturlig vil der være nogle begrænsninger for revisor i sit arbejde at opdage alle besvigelser, da besvigelserne ofte vil med en bevidst handling forsøges at tilsløres og det er ikke altid det er mulig for revisor, at sige om pågældende fejlinformationen er resultat af en besvigelse eller en utilsigtet handling. Derfor vil en manglende opdagelse af en fejlinformation ikke være ansvarspådragende for revisor, hvis revisionen er planlagt og udført i overensstemmelse med ISA'erne.³⁵

Det fremgår såvel af ISA 240, at revisionen kan helt forsikre imod, at mulige væsentlige fejlinformationer kan forekomme i årsrapporten. Ledelsen vil ofte være i en position til at gøre revisors handlinger ineffektive, hvis der bliver manipuleret med den dokumentation eller andre revisionsbeviser, som revisor bruger som grundlag for revisionen. Revisor skal på den baggrund foretage sig sine vurderinger af de oplysninger, der bliver forelagt revisor.³⁶

ISA 240 stiller følgende krav til revisionen for at god revisorskik skal være opfyldt:

- Professionel skepsis
- Planlægningsdrøftelser
- Risikovurderingshandling

³⁵ ISA 240, Afsnit 5-6

³⁶ ISA 240, Afsnit 7-8

- Besvigelsesrisikofaktorer
- Vurdering af revisionsbevis

3.2.1. Professionel skepsis

Der kræves, at revisor gennem hele revisionen skal vise professionel skepsis. Der forventes, at revisor gennem hele revisionen forholder sig kritisk til den dokumentation, som modtages i revisionen, om hvorvidt revisionsbeviset revisor modtager er pålideligt, med henblik på at vurdere, om der er væsentlige fejl i regnskabet. Revisor skal derved også vurdere, hvorvidt kontrollerne, der relaterer sig til dokumentationen, er pålidelig.

ISA 240 gør det klart, at når revisor får forelagt et dokument som revisionsbevis, så vil man ikke kunne forvente, at revisor er i stand til at foretage en vurdering, om revisionsbeviset er ægte eller ej, da det vurderes til at ligge udenfor revisors ekspertise³⁷. I det tilfælde at revisor får mistanke om, at revisionsbeviset er blevet manipuleret ved eller fremstår som uægte, så skal revisor foretage sig nogle yderligere handlinger for at sikres sig at dokumentet er ægte. Det kan revisor gøre ved vise dokumentet til en ekspert eller at kontakte den pågældende tredjepart for at få dokumentet bekræftet.

Selv om revisor kan have flere års erfaring men en pågældende ledelse, så skal revisor stadig holde sig opmærksom, for omstændigheder for virksomheden kan have ændret sig fra et tidligere år. Det kan føre med sig, at en ledelse der tidligere har udvist høj integritet, fremadrettet ændrer deres adfærd, hvorfor det er vigtigt, at revisor foretager en ny risikovurdering hvert år³⁸.

3.2.2. Planlægningsdrøftelser

Der er et krav, at opgaveteamet i forbindelse med revisionen drøfter hvor udsat virksomhedens regnskab er for at indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser³⁹.

Denne drøftelse i opgaveteamet muliggør det for de mere erfarne at udveksle sine erfaringer med de udførende revisorer i opgaveteamet, hvor der blandt andet kan forklare om, hvilke

³⁷ ISA 200, Afsnit A47

³⁸ ISA 240, Afsnit A8

³⁹ ISA 315, Afsnit 10

regnskabsposter som de vurderer, kan indeholde en høj risiko for fejl som følge af besvigelser. De kan planlægge hvilke revisionshandlinger der skal udføres for at afdække de forskellige risici, hvem på opgaveteamet der skal udføre dem. Dette vil alt andet lige gøre revisionen mere effektiv og målrettet mod opdagelsen af væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Derudover kan opgaveteamet drøfte om effektiviteten af de revisionshandlinger, der udføres for at afdække besvigelserisici og om hvordan de muligvis kan implementere et element af uforudsigelighed i deres revisionshandlinger, så at effektiviteten af deres revisionshandlingen øges. Her kan der også drøftes om en eventuel besvigelsestrekant der ligger i virksomheden, om der er et incitament eller pres til at begå besvigelser, om der i virksomheden er en kultur der retfærdiggør besvigelser, og om der er muligheder for at begå besvigelse.

3.2.3. Risikovurderingshandlinger

For at revisor skal opnå en bedre forståelse for virksomheden og dens omgivelser, herunder især de interne kontroller, så kræver ISA 315 derfor, at revisor udfører en risikovurderingshandling. Risikovurderingen udføres for at vurdere hvor der kan være væsentlige risici for fejlinformation, enten på et konkret område eller på et regnskabsniveau. Dette betyder så, at de interne kontroller altid testes og vurderes om de er effektive nok, dog skal det gøres omkostningseffektivt for kunden.

Revisor skal som en del af revisionen spørge ind til ledelsen og eventuelt andre medarbejdere, om de enten har kendskab til eller mistanke om besvigelser i virksomheden. Derudover skal revisor også indhente skriftlig bekræftelse fra ledelsen til dokumentation af følgende⁴⁰:

- (a) At de anerkender deres ansvar for udformning, implementering og vedligeholdelse af intern kontrol for at forebygge og opdage besvigelser*
- (b) At de har givet revisor oplysning om resultaterne af ledelsens vurdering af risikoen for, at regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser*
- (c) At de har oplyst revisor om deres viden om besvigelser eller mistanker om besvigelser, som påvirker virksomheden, og som vedrører:*

⁴⁰ ISA 240, Afsnit 39

- I. *Den daglige ledelse*
 - II. *Medarbejdere, der har betydelige roller i intern kontrol, eller*
 - III. *Andre, hvor besvigelsen kunne have en væsentlig effekt på regnskabet, og*
- (d) At de har givet revisor oplysning om deres viden om enhver påstand om besvigelser eller mistanke herom, der påvirker virksomhedens regnskab, og som er meddelt af medarbejdere, tidligere medarbejdere, analytikere, lovgivende myndigheder eller andre⁴¹*

Denne forespørgsel indtil ledelsen vil give revisor en bedre forståelse af ledelsens kompetence og integritet og om hvor sårbar ledelsen er overfor ledelsesbesvigelser, samt en bedre forståelse af omfanget og effektiviteten af de interne kontroller.

Revisor skal også vise omhyggelighed, da forespørgslerne bliver foretaget. Hvis revisor udtrykker sig meget aggressivt, så kan det opfattes som mistillid eller mistænkeliggørelse, som kan skabe problemer. Hvis ledelsen opfatter forespørgslen som mistillid eller mistænkeliggørelse, så kan det skabe splid mellem revisionsteamet og ledelsen, som så vil gøre det mere vanskeligt for revisionsteamet at gennemføre sin revision, hvorfor det er essentielt, at tilliden opretholdes mellem revisionsteamet og ledelsen.

3.2.4. Besvigelserisikofaktorer

En revision vil ofte være omfattet af stikprøvekontroller, forespørgsler og undersøgelser af usædvanlige forhold, for at leve op til kravet om at være omkostnings effektivt. Dette medfører også at der derfor altid være risikofaktor for at væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ikke opdages, da disse handlinger som regel søges tilsløret. Derfor skal revisor i sit arbejde løbende vurdere om, den viden der anskaffes gennem de test og forespørgsler til ledelsen der udføres, er gode nok til at indikere tilstedeværelsen af væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser.

Revisor skal i sit arbejde identificere de forhold eller begivenheder, der ligger bag besvigelserisikofaktoren, som kan give anledning til at begå besvigelser. Det kan dog være svært at sige hvor stor betydningen er af de enkelte besvigelserisikofaktorer, for det vil afhænge af virksomhedens art og omfang samt ledelsens integritet. Tilstedeværelsen af de enkelte

⁴¹ Citat, ISA 240, Afsnit 39

besvigelsesrisikofaktorer, er ikke ensbetydende med at der foreligger besvigelser. Hvis vi for eksempel kigger på en virksomhed, hvor de interne kontroller ikke er tilstrækkelige, så kan der være andre ting der forhindrer udførelsen af besvigelsen, som hvis der er et personsammenfald mellem ledelsen og kapitalejere, så vil dette mindske om incitamentet for at begå besvigelsen, for det vil betyde, at kapitalejerne i princippet bedrager sig selv.

For at mindske om risikoen for, at der forekommer væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser, så skal revisor efter at have udarbejdet en risikovurdering bestemme sig for, hvilke revisionshandlinger er nødvendige at udføres. Det kan både være generelle handlinger, der er sigtet mod regnskabet som helhed, men det kan også være en handling der er fokuseret på et enkelt område, hvis revisor mener det at være nødvendigt. Det er her revisor skal bruge sin erfaring, professionelle skepsis og kendskab til virksomheden. Har revisor brug for det, så kan der også inddrages ekstern eksperthjælp til bestemte områder, hvor revisor ikke selv har de kompetencer eller evner det kræver, at til at vurdere om der er foretaget besvigelser⁴².

Det er vigtigt at i udvælgelsen af revisionshandlingerne inddrages de 3 U'er; uforudsigelighed, uanmeldt og uforbeholdent. Det er vigtigt, at en mulig besviger ikke kan forudse hvornår revisor kommer og hvad der vil blive kigget på. Dette vil virke som forebyggende og det vil give det bedste udbytte af revisionshandlingerne. Revisor skal heller aldrig lade sig intimidere af kunderne og revisor skal heller ikke stille sig tilfreds med undskyldninger eller bortforklaringer fra kunderne, men holde sig til de planlagte revisionshandlinger⁴³.

De planlagte revisionshandlinger er dog ikke fastlåst, da revisor skal vurdere og adaptere sin planlægning, hvis revisor bliver gjort opmærksom på ændringer eller afvigende forhold hos kunden.

Revisor kan opnå revisionsbeviser i løbet af revisionen, der kan eliminere eller reducere omfanget af andre revisionshandlinger, og modsat kan revisor også finde yderligere besvigelsesrisikofaktorer, som revisor ikke har været bekendt med under planlægningen, som vil medføre at revisor bliver nødt til at indsætte yderligere revisionshandlinger⁴⁴.

⁴² ISA 240, Afsnit A33-A35

⁴³ ISA 240, Afsnit A36

⁴⁴ ISA 240, Afsnit A37

3.2.5. Vurdering af revisionsbevis

Efter revisors analytiske handlinger, så skal revisor lave en vurdering af hvilke for væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser foreligger. Formålet med hele revisionen er, at revisor skal kunne komme til en begrundet overbevisning, om at i den pågældende årsrapport ikke bor nogen væsentlig fejlinformation og dermed også giver et retvisende billede af virksomheden. Derfor er det vigtigt, at de revisionsbeviser revisor, får indsamlet er tilstrækkelige til at afdække de risici der er for besvigelser.

Hvis revisor kommer frem til, at årsrapporten indeholder væsentlig fejlinformation, så skal revisor undersøge om denne fejlinformation skyldes besvigelser. Hvis revisor vurderer, at det skyldes besvigelser, skal revisor til at genvurdere validiteten af det indsamlede revisionsbevis, for at se om det er tilstrækkeligt nok. Dermed skal revisor også vurdere, om ledelsens udtalelser fejlagtige i forsøg på at tilsløre besvigelser. Hvis revisor konkluderer, at den information ledelsen har fremlagt ikke troværdig eller pålidelig, så skal revisor vurdere om det kan være tegn på en mulig sammensværgelse, der involverer medarbejdere, den daglige ledelse eller tredjeparter⁴⁵

Hvis revisor kan konkludere, at årsrapporten indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, så skal revisor også til at tage stilling til hvad det kommer til at betyde for revisionen og revisionspåtegningen. Betydningen kan variere fra de mindre enkeltstående tilfælde, hvor kommunikation til ledelsen er tilstrækkelig, til hvor betydningen kan være meget mere alvorlig, hvor revisor bliver nødt til at modificere sin på tegning, anmelde de pågældende forhold til SØIK eller om det er passende fratræde som revisor for virksomheden, hvis fratræden er mulig under gældende lov og øvrig regulering. Såfremt revisor fratræder, så skal revisor:

- Drøfte årsagen til fratræden med den øverste ledelse og andre personer på et passende niveau i den daglige ledelse
- Angive om der faglig eller juridisk forpligtelse til at underrette de pågældende personer, som har valgt revisor eller om det er de lovgivende myndigheder der skal underrettes om revisors fratræden og årsagerne hertil⁴⁶.

⁴⁵ ISA 240, Afsnit 34-36

⁴⁶ ISA 240, Afsnit 37-38

4. FORPLIGTELSENE

4.1. Ledelsens forpligtelser i forhold til at forebygge og opdage besvigelser

Jf. ISA 240, afsnit 4, så vil ansvaret for at besvigelser ikke opstår via tilstrækkelige interne kontroller hos den øverste og daglige ledelse. Det gør det selv om ledelsen ikke er forpligtet til at følge ISA standarderne, da ISA standarderne er retningslinjer, der er gældende for revisorer. Hvis vi derimod kigger på selskabsloven, som alle danske virksomheder skal følge, så understøttes den også af ISA 240, afsnit. Det kan ses i selskabsloven §115:

” I kapitalselskaber, der har en bestyrelse, skal denne ud over at varetage den overordnede og strategiske ledelse og sikre en forsvarlig organisation af kapitalselskabets virksomhed ”⁴⁷

Desuden bestemmes der i selskabsloven §118, stk. 2 at virksomhedens daglige ledelse skal:

”Direktionen skal herudover sikre, at kapitalselskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, herunder at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalselskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder. Direktionen er således til enhver tid forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt. ”⁴⁸

Det vil sige at den øverste og daglige ledelse ikke er forpligtet til at følge ISA 240, afsnit 4, men ISA 240, afsnit 4 er understøttet af selskabslovens §115 og §118, og på den måde har den øverste og daglige ledelse ansvaret for at besvigelser ikke opstår.

Det fremgår også af årsregnskabsloven §11-16, at det er ledelsens ansvar at årsrapport bliver lavet i overensstemmelse med de gældende love og regler. I ledelsens konklusion skal de kunne stå ind for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation eller væsentlige besvigelserforhold, samt at virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling og resultat afspejler et retvisende billede.

Virksomhedens daglige ledelse har dermed ansvar for at opstille tilstrækkelige interne kontroller, for at eliminere ledelsens og medarbejdernes mulighed for at begå besvigelser, så at der i årsrapporten ikke opstår væsentlig fejlinformation som følger af besvigelser. Udover at opstille de

⁴⁷ Citat, Selskabsloven §115

⁴⁸ Citat, Selskabsloven §118

interne kontroller, så har står de også til ansvar for at de vedligeholdes, så at alle kontroller og procedure følges. De skal dermed holde øje med, at de opsatte kontroller ikke omgås eller tilsidesættes.⁴⁹

4.1.1. Interne kontroller

For at føre tilsyn med de mange besvigelsesrisikofaktorer der kan opstå i virksomheden, så bliver den øverste ledelse nødt til at opbygge nogle stærke interne kontroller, som kan gøres ved at anvende COSO, som er standarden for effektiv risikostyring. På den måde kan virksomheden opnå en bedre pålidelighed, når de skal aflægge deres regnskaber.⁵⁰ Revisor vil stadig lave en vurdering af, om de indsatte kontroller er tilstrækkelige. Hvis revisor ikke vurderer kontrollerne til at være tilstrækkelige, så kan revisor komme med forslag til, hvordan kontrollerne kan forbedres, hvorefter ledelsen må træffe en beslutning om de kontroller skal forbedres. I det tilfælde revisor ikke er tilfreds med de interne kontroller, så vil revisor udføre en substans baseret analyse, hvor revisor vil indsamle sit eget revisionsbevis gennem test i virksomhedens substans.^{51, 52}

Vælger virksomheden at tage udgangspunkt i COSO-modellen, så indeholder den fem hovedelementer, som samlet minimerer risikoen for, at besvigelser opstår eller ikke opdages, derved effektiviserer virksomhedens interne kontroller:

1. Kontrolmiljøet.
2. Ledelsens risikovurdering.
3. Kontrol aktiviteter.
4. Information og kommunikation.
5. Overvågning.

⁴⁹ Selskabsloven §115

⁵⁰ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side. 177-186

⁵¹ ISA 265 A12-A30

⁵² Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side. 177-186

4.1.1.1. Kontrolmiljøet

Kontrolmiljøet er en afspejling af de holdninger ledelsen i virksomheden har, i forhold til de interne kontroller. Derfor er det vigtigt at ledelsen holdninger og politik videreformidles klart til medarbejderne om hvilken adfærd de anser som korrekt, således at der ikke opstår nogen tvivl blandt virksomhedens medarbejdere. Hvis ledelsen ikke er tydelig i sin kommunikation, så kan det medføre nogle besvigelserisikofaktorer. Ved et svagt kontrolmiljø, så vil særligt de to besvigelserisikofaktorer mulighed og retfærdiggørelse opstå.⁵³

Ansættelse

Et vigtigt punkt der hører under virksomhedens kontrolmiljø, er allerede ved ansættelsen af medarbejdere. Her er det vigtigt at de nyansattes medarbejders baggrund undersøges. Derfor er det vigtigt, at virksomheden har nogle protokoller de kan følge, så at virksomheden kan sikre sig, at de kun ansætter personer med den rigtige baggrund og profil. Denne baggrunds undersøgelse kan eksempelvis udføres ved at indsamle en rekommandation fra en tidligere arbejdsgiver eller at indhente uddannelsesbeviser. Ved en manglende baggrund undersøgelse, kan virksomheden risikere at ansætte en person der ikke indordner sig under virksomhedens politikker og holdninger, som dermed vil medføre yderligere besvigelserisici.⁵⁴

Whistleblower

En anden protokol virksomheden kan indføre for at forstærke kontrolmiljøet er et whistleblowerprogram, hvor medarbejdere anonymt kan informere den daglige ledelse hvis de oplever mistænkelig aktivitet i virksomheden. Fordelen ved at holde whistleblowerprogrammet anonymt er, at folk vil være mere villige at stå frem og indberette mistænkelig aktivitet, særligt når det kan være rettet mod person fra ledelsen, hvor det kunne være sværere hvis det ikke var anonymt. På den anden side vil et anonymt program også medføre flere anklager, uden nogen virkelig substans. Det vil så også medføre, at virksomheden vil være nødt til at bruge flere

⁵³ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

⁵⁴ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

ressourcer at behandle alle anklagerne, men det vil også være det værd, hvis det kan hjælpe med at opdage besvigelser der forgår i virksomheden.⁵⁵

Code of conduct

I virksomhedens kontrolmiljø er det også vigtigt, at virksomheden får fastlagt en ”code of conduct”. Det som virksomhedens ”code of conduct” indebærer er, hvad ledelsens retningslinjer for ønskede adfærd for medarbejderne er. Det kan blandt andet være om, hvordan de ønsker den daglige omgangstone og generel opførsel i udførelsen af deres arbejde. Det kan også være mere specificeret, til hvordan de ser bestemte problematikker eller konflikter løste. Ved at holde nogle stramme ”code of conduct”, og de er kommunikerede rigtigt ud til medarbejderne, så vil det være med til at mindske om besvigelserisikofaktorerne.⁵⁶

4.1.1.2. Ledelsens risikovurdering

I udførelsen af ledelsens risikovurdering, så skal de komme ind på:

- Identifikationsprocedurer for forretningsrisici.
- Vurdering af risicienes væsentlighed.
- Vurdere om sandsynligheden for at risiciene opstår, og hvordan de skal håndteres

Det er vigtigt at ledelsen løbende foretager sig en risikovurdering af både de interne og eksterne faktorer, der kan have indflydelse på virksomhedens besvigelserisikofaktorer. Vælger ledelsen at opstille flere interne kontroller, kan de mindske behovet for en øget risikovurdering

4.1.1.3. Kontrolaktiviteter

Kontrolaktiviteterne er de protokoller der er indførte for at sikre, at den daglige ledelses direktiver bliver udført og som skal følges af alle i virksomheden. Dette indebærer blandt andet:

⁵⁵ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

⁵⁶ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

- Uafhængig kontrol
- Fysisk kontrol
- Funktionsadskillelse

Kontrolaktiviteterne er indsat i virksomheden, både for at forebygge besvigelser og for at opdage dem, hvis de forekommer. Kontrolaktiviteterne kan både være manuelle og automatiske for ledelsen. Ledelsen vil etablere flere af disse, men har også ansvaret for at løbende revurdere effektiviteten af kontrollerne. De skal vurdere antallet af etablerede kontroller, for hvis der er etablerede unødvendige mange kontroller, så kan det også påvirke effektiviteten af de etablerede kontroller.

Funktionsadskillelse er en rigtig god kontrolaktivitet for virksomheden at etablere, da dette vil forhindre alle i virksomheden bestrider flere positioner, som ville hvis funktionsadskillelse ikke var etableret have mulighed for at udføre en besvigelse. For de lidt større virksomhederne er funktionsadskillelse en meget simpel løsning at etablere og den er meget effektiv i at forebygge besvigelser. Det vil dog for en mindre virksomhed med få ansatte ikke have den samme mulighed for at etablere funktionsadskillelse. De mindre virksomheder skal dog stadig holde funktionsadskillelse på de grundlæggende områder, som for eksempel udbetaling og godkendelse.

Funktionsadskillelsen vil være et godt udgangspunkt til forebygge nogle besvigelser for de lidt større virksomheder, så er det i sig selv ikke nok, da det stadig er muligt for flere personer i virksomheden på tværs af afdelinger at samarbejde om at begå besvigelser, hvorfor virksomheden stadig er nødt til at have flere kontrolaktiviteter.⁵⁷

4.1.1.4. Information og kommunikation

Det er vigtigt at ledelsen i virksomheden sørger for, at der er en helt klar kommunikationskanal mellem medarbejderne og ledelse og omvendt, da kommunikation er et nøgleord i enhver konflikt. Ledelsen har til opgave at informere alle medarbejderne om virksomhedens politikker og holdning besvigelser og hvilke konsekvenser det kan medføre.

⁵⁷ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

Ledelsen skal kommunikere rigtigt ud til hver enkelt medarbejder, så at den enkelte medarbejder er indforstået med hvad hans eller hendes arbejdsopgaver og ansvarsområder er, om dermed også kollegernes ansvarsområder er. Når alle medarbejderne er helt klare over deres arbejdsområder, så øges sandsynligheden også for at opdage besvigelser, hvor besvigeren bliver nødt til at handle udenfor sig eget ansvarsområde.⁵⁸

4.1.1.5. Overvågning

I overvågningen har ledelsen til ansvar at sikre sig de etablerede interne kontroller i virksomheden, bliver overholdt af alle. Derudover skal ledelsen også løbende lave vurderinger af de interne kontroller. De skal løbende overvåge om kontrollerne er effektive og kan imødekomme de risici der kan opstå. Hvis under overvågningen, ledelsen ikke vurderer kontrollerne til at være tilstrækkeligt effektive, så er der ledelsens ansvar at forbedre kontrollerne eller supplere de allerede implementerede kontroller med flere kontroller for at komme de vedrørende risici til livs.⁵⁹

4.2. Revisors forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser

Efter at have belyst ledelsens forpligtelser vil der i det kommende afsnit sættes fokus på, hvilke forpligtelser revisor har i at opdage og forhindre fejlinformation som følge af besvigelser og hvorfor revisor skal følge ISA standarderne.

4.2.1. Hvorfor revisor skal følge ISA standarderne

Gennemgående af hele opgaven, så er det ISA standarderne der bliver refereret til, når der er tale om de handlinger og overvejelser, revisor bliver stillet overfor under hele sin revision. Derfor vil jeg i følgende afsnit redegøre for, hvad ISA standarderne står for og hvorfor revisors gør brug af standarderne i sit arbejde.

⁵⁸ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

⁵⁹ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 177-186

Da danske virksomheder aflægger årsregnskaber efter årsregnskabsloven, så er det essentielt for revisor at have den fornødne viden om årsregnskabslover til, at kunne revidere den pågældende virksomhed.

Revisor udfører selve revisionen efter revisorloven, som blandt andet omfatter:

- Lovens anvendelsesområde
- Krav til revisor i forbindelse med revisionen
- Regulerings krav
- Krav til den pågældende revisionsvirksomhed
- Kvalitetskontrol
- Revisors tavshedspligt
- Revisors uafhængighed
- Dokumentations & Uddannelseskrav
- Straffebestemmelser

Tidligere brugte revisor revisionsstandarderne (RS 1 – RS 810) i udførelsen af revisionen, men de revisionsstandarder blev i april 2011 afløst af de internationale standarder om kvalitetsstyring (ISQC) og revision (ISA).

ISA standarderne bruges af revisor som et fortolkningsbidrag til revisorloven, ligesom de tidligere revisionsstandarderne og sammen med revisorloven danner det fundamentet for revisors forpligtelser under revisors arbejde. God revisorskik pålægger revisor at bruge ISA standarderne i udførelsen af sit revisionsmæssige arbejde. Derudover vil revisor i sin erklæringsopgave altid være underlagt, at fortælle hvilke standarder der har været brugt under udførelsen af sin revision, som for en dansk revisor vil være ISA standarderne.

Formålet med ISA standarderne er, at de skal være der for at støtte revisors arbejde, for at revisor kan opnå en høj grad af sikkerhed i sit revisionsmæssige arbejde. Hver standard indeholder mål, krav, vejledning og yderligere information til den pågældende standard. Derved er der en standard til hvert område af revisionen og standarden ISA 200 beskriver, hvordan den enkelte ISA standard

anvendes i henhold til det revisionsmæssige område. Før at revisor afgiver sin konklusion og afslutter sit revisionsmæssige arbejde, så skal revisor have gennemgået alle ISA standarderne.^{60, 61}

4.2.2. God revisorskik og revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant

Som mere omfattende beskrevet i afsnit 3.1, så skal revisor udføre sin revision i overensstemmelse med reglerne for god revisionskik. Det som god revisionskik er:

- *Nøjagtighed og hurtighed*
- *Integritet og objektivitet*
- *Fortrolighed og professionel adfærd*
- *Omhu og kompetencer*

Derudover så fremgår det også af revisorloven §16 stk.1at:

”Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver efter §1, stk. 2.”⁶²

Det vil sige at når revisor afgiver sin revisionspåtegning eller andre erklæringer med sikkerhed, der ikke kun er tilrettet til kundens brug, så skal revisor agere som offentlighedens tillidsrepræsentant.

4.2.3. Revisors fastsættelse af væsentlighedsniveau

”Væsentlig fejlinformation” er et begreb der gennemgående bliver brugt i udarbejdelsen af dette projekt. For at vi helt kan forstå dette begreb, så er vi nødt til at forstå hvordan revisors væsentlighedsniveau fastsættes.

Målet ved en fastsættelse af væsentlighedsniveauet er:

”Revisors mål er en passende anvendelse af begrebet væsentlighed ved planlægning og udførelse af revisionen.”⁶³

⁶⁰ Revisorloven

⁶¹ ISA 200

⁶² *Citat*, revisorloven §16, stk.1.

⁶³ ISA 320, Afsnit 8

For at kunne reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt niveau, så skal revisor fastsætte et væsentlighedsniveau både i planlægningsfasen og i udførelsesfase. Gennem hele revisionsprocessen skal revisor hyppigt foretage sig nogle revurderinger af væsentlighedsniveauet der er sat. Dette skal gøres for at sikre sig, at de kriterier væsentlighedsbeløbet er udarbejdet efter, ikke har ændret sig, så at det ikke længere lever op til revisors forventninger. Hvis det er tilfælde, så skal revisor lave en ny vurdering og ændre sit væsentlighedsniveau, således at de pågældende revisionsbehandlinger fortsat er tilstrækkelige, i forhold til at sikre, at der ikke forekommer væsentlig fejlinformation.⁶⁴

Revisor skal i sine vurderinger både fastsætte et væsentlighedsniveau for hele regnskabet og et væsentlighedsniveau for balanceposter, transaktioner og oplysninger. Væsentlighedsniveauet som fastsættes til hele regnskabet, vurderes til at være den største fejlmargen, som der vurderes at regnskabet kan indeholde, uden at det vil påvirke regnskabsbrugeren beslutning. Det andet væsentlighedsniveau for balanceposter, transaktioner og oplysninger repræsenterer den største fejlmargen der vurderes, at den pågældende regnskabspost kan indeholde og stadig vurderes til at være retvisende. Til sidst skal revisor så igen vurdere om de identificerede ukorrigerede fejlinformation enkeltvis eller sammenlagt med de øvrige poster udgør er væsentlige for hele regnskabet. Hvis det viser sig at en eller flere balanceposter, transaktioner eller oplysninger, kommer til at påvirke regnskabsbrugernes beslutning, så er revisor, selv om posterne ligger under revisors tidligere fastlagte væsentlighedsniveau, fastlægge et nyt specielt lavt væsentlighedsniveau for de pågældende balanceposter, transaktioner og oplysninger.⁶⁵

I ISA 320 findes der vejledende måder til hvordan revisor kan fastlægge væsentlighedsniveauet.

Det kan for eksempel fastlægges som:

1. 5% - 10% af ordinært overskud før skat
2. 1% - 5% af egenkapitalen
3. 0,5% - 1,0% af omsætningen⁶⁶

⁶⁴ ISA 320, Afsnit 10-12

⁶⁵ ISA 320, Afsnit 10-13

⁶⁶ ISA 320, Afsnit A4-A8

Jf. ISA 320 er der andre faktorer der kan påvirke revisors vurdering, når revisor skal til at lave en fastsættelse af væsentlighedsniveauet og de er:

- *Elementerne i regnskabet (f.eks. aktiver, forpligtelser, egenkapital, omsætning og omkostninger)*
- *Om der er forhold, som brugerne af den pågældende virksomheds regnskab ofte fokuserer på (f.eks. fokuserer brugere ofte på overskud, omsætning eller nettoaktiver for at vurdere virksomhedens finansielle præstationer)*
- *Virksomhedens art, hvor virksomheden befinder sig i sin livscyklus, og virksomhedens branche og økonomiske miljø*
- *Ejerforhold i virksomheden og den måde, hvorpå den er finansieret (hvis en virksomhed for eksempel udelukkende finansieres ved hjælp af gæld i stedet for egenkapital, kan brugere lægge mere vægt på aktiver og sikkerhed i aktiverne end på virksomhedens indtjening)*
- *De pågældende benchmarks relative volatilitet⁶⁷*

Et eksempel på hvordan revisor i praksis kan fastlægge et væsentlighedsniveau ved brug af omsætningsmetoden. I det nedenstående eksempel har vi en virksomhed med en oplyst omsætning på 25 mio. kr. og revisor sætter det overordnede væsentlighedsniveau til 1% af omsætningen. Endvidere sætter revisor et væsentlighedsniveau på regnskabspostniveau, som ligger på 75% af det overordnede væsentlighedsniveau. Til sidst fastlægger revisor også en bagatel grænse, som i dette eksempel er fastlagt til 5%.

Virksomhedens omsætning =	25.000.000 kr.
Overordnet væsentlighedsniveau (1% af omsætningen) =	250.000 kr.
Allokeret væsentlighedsniveau på regnskabspost niveau = (75% af det overordnet væsentlighedsniveau)	187.500 kr.
Bagatel grænse 5% af det overordnet væsentlighedsniveau =	12.500 kr.

68

⁶⁷ Citat, ISA 320, Afsnit A4

⁶⁸ Tabel, (Egen tilvirkning)

4.2.4. Revisors forpligtelser

Når revisor udfører sin revision i overensstemmelse med ISA standarderne, så er revisor forpligtet til at opnå en tilstrækkelig sikkerhedsgrad, for at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation der enten skyldes fejl eller besvigelser.⁶⁹ Det betyder så også, at revisor ikke er forpligtet til at opdage besvigelser, som sammen med utilsigtede fejl ligger under væsentlighedsniveauet.

Det kan også ses ved at kigge på ISA 240, afsnit 10, som omhandler målet i standarden, så står der at revisors mål er:

- (a) at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- (b) at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- (c) på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen.⁷⁰*

Det som revisor skal gøre for at opnå den tilstrækkelig grad af sikkerhed, er at udvise professionel skepsis i sit revisionsmæssige arbejde, som betyder at revisor skal forholde sig skeptisk overfor alle den dokumentation og revisionsbeviser, revisor får udleveret fra ledelsen og at der kan forekomme væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, uanset hvor god kendskab og gode erfaringer revisor har tidligere haft med den pågældende ledelse og det skal gøres for at minimere risikoen for, at revisor ikke opdager de væsentlig fejl eller besvigelser.⁷¹

Revisor er derved forpligtet til at udvise professionel skepsis gennem hele revisionen, men selv om revisor holder sig skeptisk overfor de dokumenter og information der bliver forelagt, så har revisor sjældent kompetencerne til at vurdere om ægtheden af de dokumenter som er udleveret af virksomheden. Derfor er revisor i de tilfælde forpligtet til at inddrage en tredjemand, som har den ekspertviden til at vurdere om ægtheden af de pågældende dokumenter.

⁶⁹ ISA 240, Afsnit 5

⁷⁰ *Citat*, ISA 240, Afsnit 10

⁷¹ ISA 240, Afsnit 12

Hvis revisor i forbindelse med sin revision opnår bevis for, at der forekommer eller måske forekommer besvigelser, så skal revisor jf. ISA 240, Afsnit A60 indberette det. Revisor skal indberette virksomhedens daglige ledelse om besvigelsen, hvis den er begået af medarbejder eller mellemlider. Hvis besvigelsen derimod er begået på direktionniveau med evt. hjælp fra den daglige ledelse, så skal revisor gå videre og indberette det til virksomhedens bestyrelse. I så fald at revisor mistænker både den øverste ledelse og virksomhedens daglige ledelse i at være i en besvigelsessammensværgelse, så er revisor forpligtet til at indberette efter enten revisorlovens §22 stk. 1 eller stk. 2.

Hvis revisor vælger at indberette efter revisorlovens §22 stk. 1, så er revisor forpligtet til at straks underrette hvert enkelt af medlemmerne af virksomhedens ledelse om den begrundede mistanke og derefter indføre det i sin egne revisionsprotokol.

Efter at revisor har underrettet virksomhedens ledelse, så har ledelsen 14 dage til at dokumentere overfor revisor, at de har foretaget de fornødne skridt til at standse den igangværende kriminalitet og få rette op på de skader det har forårsaget.

Er virksomheden ikke i stand til at fremlægge de fornødne dokumenter for revisor, om at virksomheden har fået rettet op på skaderne inden de 14 dage, så skal revisor straks indberette det til statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet.⁷²

Hvis revisor vurderer, at til virksomhedens ledelse ville være uegnet i at forhindre den igangværende kriminalitet, så skal revisor indberette efter revisorloven §22, stk.2. Her skal revisor undlade at indberette til ledelsen først og i stedet straks indberette det til Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet. Dette er også gældende hvis revisor har en mistanke om, at der er et flertallet af virksomhedens ledelsesmedlemmer, der enten er involveret i eller har kendskab til den igangværende kriminalitet.⁷³

⁷² Revisorloven §22, stk.1

⁷³ Revisorloven §22, stk.2

4.2.4.1. Revisionsrisikomodelen

Under revisors revision er der ikke mulighed for at opnå en hundredprocent sikkerhed for, at et revideret regnskab ikke indeholder væsentlig fejlinformation, som vil være opstået ved enten fejl eller forsætligt. For at revisor kan udføre sit arbejde indenfor en rimelig tid og til en rimelig pris, so arbejder revisor derfor efter at opnå en tilstrækkelig høj grad af sikkerhed, i forbindelse med sin revision og ikke en fuldstændig sikkerhed.

Der vil være større sandsynlighed for at revisor opdager væsentlig fejlinformation som følge af fejl, end at revisor opdager væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, og det skyldes at i fejlinformation som følge af fejl, er fejlene ikke forsøgt tilsløret. Sandsynligheden for at revisor opdager de besvigelser der er opstået, afhænger også meget af:

- Hvor dygtig er besvigeren til at tilsløre sine handlinger
- Antallet af besvigelser
- Omfanget af besvigelserne
- Sammensværgelsens omfang
- Den relative størrelse af enkeltbeløb af besvigelsen
- De involverede personers anciennitet⁷⁴

Uanset hvad, så vil der altid eksistere en risiko for at der i regnskabet forekommer en væsentlig fejlinformation, som følge af enten fejl eller besvigelse og at revisor ikke opdager det. Denne risiko adresseres også i revisionsrisikomodelen.

Figur 5 – Revisionsrisikomodelen

Kilde: Egen tilvirkning - Eilifsen, Messier, Glover & Prawitt (2014) – *Auditing & Assurance Services, Third International Edition*, s. 98.

⁷⁴ ISA 240, Afsnit 6

Revisionsrisiko

Revisionsrisikoen omhandler risikoen for at der forekommer væsentlige fejl i regnskabet, som revisor ikke har fundet frem til før erklæringsopgaven og dermed afgiver en forkert konklusion. Revisionsrisikoen er det samlede produkt af den iboende risiko, kontrol risiko og opdagelsesrisikoen. Derudover kan vi dele revisionsrisikoen i to dele, risikoen for væsentlig fejlinformation (iboende risiko x kontrol risiko) og opdagelsesrisikoen.

Iboende risiko

Iboende risiko er følsomheden af påstande vedrørende en gruppe af transaktioner, balancepost eller en oplysning, som enten enkeltvis eller sammenlagt med øvrige poster, kan indeholde væsentlig fejlinformation, inden eventuelle relaterede kontroller overvejes.

Kontrol risiko

Kontrol risikoen er risikoen for fejlinformation, som enten enkeltvis eller sammenlagt med øvrige poster udgør en væsentlig fejlinformation for et revisionsmål, ikke forebygges eller opdages og rettes rettidigt af virksomhedens kontroller.

Opdagelses risiko

Risikoen for at de handlinger og procedure revisor udfører, for at reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau, ikke finder frem til fejlinformation, som enten enkeltvis eller sammenlagt med anden fejlinformation er væsentlig.⁷⁵

⁷⁵ ISA 200, Afsnit 13

4.2.5. Revisors forpligtigelser i forhold til besvigelser gennem revisionsprocessen

I det følgende afsnit vil der sættes fokus på revisionsprocessen, og hvilke arbejdshandlinger revisor skal udarbejde for på bedst muligvis af kunne afdække for besvigelser. Her vil jeg inddele revisionsprocessen i tre hoved faser:

1. Planlægningsfasen
2. Udførelsesfasen
3. Afslutningsfasen

4.2.5.1. Planlægningsfasen

Planlægningsfasen er essentiel for revisionen, for hvis planlægningen er grundigt udført, så øger det om effektiviteten af revisionen.

Før at revisor kan gennemføre en grundig planlægning, så må revisor stille de relevante forespørgsler og tilrettelægge passende arbejdshandlinger, hvorfor revisor først må opnå en forståelse af følgende områder:

- Virksomheden og omgivelserne
- Ejerforhold og ledelsesstruktur
- Den regnskabsmæssige begrebsramme, som regnskabet er udarbejdet efter
- Identifikation af områder med mulig større risiko for væsentlig fejlinformation
- Branchespecifikke rapporteringskrav
- Virksomhedens mål, strategier og finansiering⁷⁶

Arbejdshandlinger i planlægningsfasen

Det er i planlægningsfasen, at revisor er forpligtet til at udføre de nødvendige arbejdshandlinger til at afdække besvigelserne og komme i mål med sine ISA 240 mål, der også er beskrevet i afsnit

4.2.4.:

⁷⁶ ISA 300, Bilag 1

- (a) at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- (b) at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- (c) på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen.⁷⁷*

Dette sikres ved at opgaveteamet i planlægningsfasen vurderer hvilke besvigelserisikoer kan opstå under revisionen, hvorefter opgaveteamet udarbejder en klar revisionsstrategien og revisionsplan, så at de pågældende besvigelserisikoer formindskes. Derudover skal opgaveteamet også drøfte både den øverste og daglige ledelses ærlighed og integritet.

Risikovurderingshandlinger jf. ISA 240 & ISA 315

ISA 315

For at revisor skal være i stand til at udføre sine risikovurderingshandlinger, så skal revisor først opnå den tilstrækkelige forståelse af den vedrørende virksomhed og dens interne kontroller. Det kan revisor gøre ved at tage udgangspunkt i ISA 315, som pålægger revisor at opnå en forståelse af følgende:

- (a) Relevante brancheforhold, regulering og andre eksterne forhold, herunder den relevante regnskabsmæssige begrebsramme*
- (b) Virksomhedens art, herunder:
 - i. Dens drift*
 - ii. Dens ejerforhold og ledelsesstruktur*
 - iii. De typer af investeringer, den foretager og planlægger at foretage, herunder investeringer i virksomheder med særligt formål, og**

⁷⁷ Citat, ISA 240, Afsnit 10

- iv. Virksomhedens struktur og finansiering med henblik på at sætte revisor i stand til at forstå grupperne af transaktioner, balanceposter og oplysninger, som regnskabet forventes at indeholde*
- (c) Virksomhedens valg og anvendelse af regnskabspraksis, herunder begrundelser for ændringer heri. Revisor skal vurdere, om virksomhedens regnskabspraksis er passende for dens forretningsområde og i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme og den regnskabspraksis, der anvendes i branchen*
- (d) Virksomhedens mål og strategier samt de hermed forbundne forretningsrisici, der kan medføre risici for væsentlig fejlinformation*
- (e) Målingen og gennemgangen af virksomhedens regnskabsmæssige præstation⁷⁸*

Revisor er derved forpligtet til at opnå en forståelse af alle de interne kontroller, der er relevant for revisionen. Der er ikke alle de interne kontroller som relaterer sig til regnskabsaflæggelse, som er relevante for revisionen, men omvendt så er det det fleste interne kontroller som er relevante for revisionen også relevante for regnskabsaflæggelsen. Derfor er det op til revisors faglige vurdering at vurdere hvilke kontroller er relevante for revisionen og at vurdere gennem de rette forespørgsler, om kontrollerne er blevet implementeret og har den rigtige udformning.^{79, 80}

Kontrolmiljøet

Revisor er forpligtet til at opnå en forståelse af virksomhedens kontrolmiljø. Derfor skal revisor opnå en forståelse og vurdere om:

- (a) Den daglige ledelse under opsyn af den øverste ledelse har udviklet og vedligeholdt en kultur af hæderlighed og etisk adfærd, og*
- (b) Den samlede styrke af elementerne i kontrolmiljøet giver et passende grundlag for de øvrige interne kontrolelementer, og om disse øvrige elementer undermineres af mangler i kontrolmiljøet⁸¹*

⁷⁸ Citat, ISA 315, Afsnit 11

⁷⁹ ISA 315, Afsnit 12

⁸⁰ ISA 315, Afsnit 13

⁸¹ Citat, ISA 315, Afsnit 14

Virksomhedens risikovurdering

Under risikovurderingen er revisor også forpligtet til både at opnå en forståelse af og om virksomheden har implementeret en proces til at:

- (a) Identificere forretningsrisici, der er relevante for målene for regnskabsaflæggelse*
- (b) Skønne over betydeligheden af risiciene*
- (c) Vurdere sandsynligheden for, at de indtræder, og*
- (d) Beslutte, hvilke foranstaltninger der skal træffes for at håndtere disse risici⁸²*

Informationssystemet

Revisor skal opnå en forståelse af det pågældende informationssystem og tilhørende forretningsprocesser, der er relevante for regnskabsaflæggelsen, hvorfor revisor er forpligtet til at danne sig en forståelse af:

- (a) De grupper af transaktioner i virksomhedens drift, der er betydelige for regnskabet*
- (b) De procedurer i både it-systemer og manuelle systemer, der anvendes til at igangsætte, registrere og behandle disse transaktioner samt rette dem efter behov, overføre dem til finansbogholderiet og rapportere dem i regnskabet*
- (c) Den tilhørende bogføring, den underliggende information og de specifikke konti i regnskabet, der bruges til at igangsætte, registrere, behandle og rapportere transaktioner, herunder rettelse af fejlinformation, og hvordan information overføres til finansbogholderiet. Bogføringen kan være i enten manuel eller elektronisk form*
- (d) Hvordan informationssystemet opfanger andre begivenheder og forhold end transaktioner, der er betydelige for regnskabet*
- (e) Den regnskabsaflæggelsesproces, der anvendes ved udarbejdelsen af virksomhedens regnskab, herunder betydelige regnskabsmæssige skøn og oplysninger, og*
- (f) Kontroller med posteringer, herunder ikke-rutinemæssige posteringer, der benyttes til at registrere ikketilbagevendende, usædvanlige transaktioner eller justeringer⁸³*

⁸² Citat, ISA 315, Afsnit 15

⁸³ Citat, ISA 315, Afsnit 18

Kommunikation

Revisor skal opnå en forståelse af, hvordan virksomheden i forbindelse med regnskabsaflæggelsen kommunikerer ansvaret og opgaverne ud. Derudover skal revisor også opnå en forståelse af, de andre betydelige forhold vedrørende regnskabsaflæggelsen, samt:

- (a) Kommunikation mellem den daglige ledelse og den øverste ledelse, og*
- (b) Ekstern kommunikation, såsom kommunikation med de regulerende myndigheder.⁸⁴*

Kontrolaktiviteter

For at revisor kan være i stand til at vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation og hvilke revisionshandlinger revisor skal indføre, for at komme disse risici til livs, så er revisor nødt til at opnå en forståelse af alle de kontrolaktiviteter, der er relevante for revisionen. Revisor behøves kun at danne sig en forståelse for de relevante kontrolaktiviteter, da en revision ikke kræver en forståelse af alle kontrolaktiviteter vedrørende enhver betydelig gruppe af transaktioner, balancepost og oplysning i regnskabet eller vedrørende ethvert revisionsmål⁸⁵

Overvågning af kontroller

Ved overvågning af kontrollerne, så er revisor forpligtet til at opnå en forståelse af de aktiviteter, der anvendes til at de interne kontroller, som er relevante for regnskabsaflæggelsen og revisionen. Derudover skal revisor opnå en forståelse for, hvordan tiltag kan indføres til udbedring af eventuelle mangler i kontrollerne. I den forbindelse er revisor også forpligtet til at opnå en forståelse af informationskilderne der bruges i forbindelse overvågningsaktiviteterne og på hvilket grundlag den daglige ledelse finder informationen til at være tilstrækkeligt pålidelig til formålet.⁸⁶

⁸⁴ Citat, ISA 315, Afsnit 19

⁸⁵ ISA 315, Afsnit 20

⁸⁶ ISA 315, Afsnit 22 & 24

ISA 240

Efter at revisor har gennemgået ISA 315, så må der antages at der er opnået en forståelse af virksomheden, omgivelserne og de interne kontroller som er gennemgået i det overstående afsnit. Herefter er revisor jf. ISA 240 forpligtet til at udarbejde en risikovurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation, derudover at udarbejde revisionsstrategien og planlægningen. Det indebærer at revisor er forpligtet til at foretage følgende:

- (a) Den daglige ledelses vurdering af risikoen for, at regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, herunder arten, omfanget og hyppigheden af sådanne vurderinger.*
- (b) Den daglige ledelses proces til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden, herunder alle specifikke risici for at besvigelser forekommer, som den daglige ledelse har identificeret, eller som den er blevet underrettet om, eller grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger, som sandsynligvis er forbundet med en risiko for besvigelser.*
- (c) Den daglige ledelses eventuelle kommunikation med den øverste ledelse om dens processer til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden, og*
- (d) Den daglige ledelses eventuelle kommunikation til medarbejdere af dens holdninger til forretningsmæssig og etisk adfærd.⁸⁷*

I den sammenhæng er pålagt at: ” Revisor skal forespørge den daglige ledelse - og efter omstændighederne andre i virksomheden – for at fastslå, om de har viden om faktiske besvigelser, der påvirker virksomheden, eller om mistænker og beskyldninger herom”⁸⁸

Medmindre alle medlemmer af den øverste ledelse er involveret i den daglige ledelse, så er revisor forpligtet at opsøge den øverste ledelse, således at det er muligt at opnå en forståelse for hvordan de overvåger ledelsens processer, som er indførte til at identificere og reagere på risikoen for besvigelser, der skader virksomheden og for hvordan de føre tilsyn med den interne kontrol, som er indførte for at mindske om selv samme risici.⁸⁹

⁸⁷ Citat, ISA 240, Afsnit 17

⁸⁸ Citat, ISA 240, Afsnit 18

⁸⁹ ISA 240, Afsnit 20

Under sine analytiske handlinger skal revisor holde sig opmærksom på om der er identificerede usædvanlige eller uventede relationer, vedrørende indtægtskonti som kan indikere, at der er en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Derudover er revisor også forpligtet at vurdere om den indsamlede information gennem risikovurderingshandlingerne kan indikere at der foreligger en eller flere besvigelserisikofaktorer. En besvigelserisikofaktor kunne være manglende funktionsadskillelse. En besvigelserisikofaktor indikerer ikke i sig selv en besvigelse, men vil de i fleste tilfælde være tilstedeværende, når en besvigelse forekommer.^{90,91}

4.2.5.2. Udførelsesfasen

Det er under udførelsesfasen at virksomhedens kontroller funktionalitet testes af revisor samt at der udføres substanshandlinger der er fastlagt i planlægningsfasen for at bekæmpe de væsentlige risici for fejlinformation. Den information revisor så opnår i udførelsesfasen, vil så igen kunne bruges i revisionsstrategien.

Revisors forpligtelse til at identificere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser

Jf. ISA 240, afsnit 25, så er revisor i overensstemmelse med ISA 315 forpligtet til at både identificere og vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation opstår som følge af besvigelser, på både regnskabsniveau og revisionsmålsniveau for grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger.

I vurderingen af risiciene for væsentlig fejlinformation opstår er revisor forpligtet til at behandle de vurderede risici som betydelige. Her er det at revisor er forpligtet til at have opnået den tilstrækkelige forståelse for virksomhedens tilknyttede kontroller og især de kontrolaktiviteter, der har relevans for de tidligere identificerede risici.

⁹⁰ ISA 240, Afsnit 22

⁹¹ ISA 240, Afsnit 24

Revisors reaktioner på identificerede risici

Generelle reaktioner

Jf. ISA 240, Afsnit 28 og i overensstemmelse med ISA 330, så er der pålagt revisor at fastlægge de generelle reaktioner, som skal til for at behandle de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau. I denne fastlæggelse af generelle reaktioner skal revisor:

- (a) Udvalge og føre tilsyn med personale under hensyntagen til enkeltpersonernes viden, kompetence og evner med hensyn til at blive tildelt betydeligt ansvar for opgaven, samt til revisors opgavespecifikke vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.*
- (b) Vurdere, om virksomhedens valg og anvendelse af regnskabspraksis, særligt på områder med relation til subjektive målinger og komplekse transaktioner, kan tyde på regnskabsmanipulation som følge af den daglige ledelses forsøg på at styre indtjeningen, og*
- (c) Indarbejde et element af uforudsigelighed i udvælgelsen af arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandlingerne.⁹²*

Reaktioner på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser

For at håndtere de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, så skal revisor foretage yderligere revisionsmæssige handlinger, som blandt andet kan omfatte ændringer af arten eller den tidsmæssige placering.⁹³

Revisor kan ændre arten af sin allerede udføre revisionshandling, for enten at yderligere underbygge den allerede indsamlede information eller for at opnå yderligere pålideligt og relevant revisionsbevis, det kan blandt andet gøres ved at lave en ændring i stikprøvemethoden, hvor man går fra en tilfældig udvælgelse til en statistisk udvælgelsesmetode eller øger om antallet af stikprøver på bestemte områder. Ved ændringen af den tidsmæssige placering af

⁹² Citat, ISA 240, Afsnit 29

⁹³ ISA 240, Afsnit A37-A40

substanshandlinger, så kan revisor i nogle tilfælde opnå en højere sikkerhed ved at udføre substans testen tættere på periodeafslutningen, hvorimod i andre tilfælde kan det være mere effektivt for revisor at udføre substanshandlingerne tidligere i regnskabsperioden eller igennem hele regnskabsperioden, hvis besvigelsen for eksempel vedrøre upassende indregning af indtægter, som kan være blevet igangsat i løbet af regnskabsperioden.⁹⁴

Reaktioner på risici for tilsidesættelse af kontroller

Risikoens størrelse for en tilsidesættelse af kontroller varierer fra virksomhed til virksomhed, men desto mindre vil risikoen altid være til stede i enhver virksomhed. Risikoen vil her være betydelig, grundet at sådan en tilsidesættelse vil ofte være uforudsigelig. Derfor er det at den daglige ledelse sidder i en særlig situation, hvor de grundet deres position i virksomheden, har mulighed ved at tilsidesætte kontroller, der ellers virker effektivt, at manipulere med regnskabsmaterialet, således at virksomheden kommer til at aflægge et regnskab med besvigelser.⁹⁵ Derfor er revisor forpligtet til at udforme og udføre følgende revisionshandlinger:

(a) Teste, om posteringer i finansbogholderiet og andre justeringer, der er foretaget ved udarbejdelsen af regnskabet, er passende. Ved udformningen og udførelsen af revisionshandlinger ved disse test skal revisor:

- i) Forespørge personer, der er involveret i regnskabsafslæggelsesprocessen, om upassende eller usædvanlig aktivitet ved behandlingen af posteringer eller andre justeringer*
- ii) Udvælge posteringer og andre justeringer, der er foretaget ved periodens slutning, og*
- iii) Overveje, om der er behov for at teste posteringer og andre justeringer i løbet af perioden*

(b) Gennemgå regnskabsmæssige skøn for manglende neutralitet og vurdere, om de forhold, der fører til den eventuel manglende neutralitet, er en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. I forbindelse med denne gennemgang skal revisor:

⁹⁴ ISA 240, Afsnit A37

⁹⁵ ISA 240, Afsnit 31

- i) *Vurdere, om den daglige ledelses vurderinger og beslutninger ved udøvelsen af regnskabsmæssige skøn, der er inkluderet i regnskabet, indikerer en mulighed for manglende neutralitet hos virksomhedens daglige ledelse og kan udgøre en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, selv om skønnene hver for sig forekommer rimelige. Hvis det er tilfældet, skal revisor revurdere de regnskabsmæssige skøn under ét og*
 - ii) *Udføre en bagudrettet gennemgang af den daglige ledelses vurderinger og forudsætninger i relation til betydelige regnskabsmæssige skøn, der er indeholdt i det foregående års.*
- (c) *Vurdere, om den forretningsmæssige begrundelse (eller manglen herpå) for betydelige transaktioner, der ligger uden for virksomhedens normale drift, eller som på anden måde forekommer usædvanlige efter revisors forståelse af virksomheden og dens omgivelser, tyder på, at de er blevet iværksat for at manipulere med regnskaberne eller for at skjule misbrug af aktiver.⁹⁶*

4.2.5.3. Afslutningsfasen

Til sidst i afslutningsfasen, skal revisor så vurdere det indsamlede revisionsbevis og de udførte revisionsmæssige handlinger, om det er tilstrækkeligt revisionsbevis, således at revisor er i stand til at afgive en retvisende konklusion af regnskabet.⁹⁷

Vurdering af revisionsbevis

Ved afslutningen af en revision, så er revisor forpligtet at foretage en samlet vurdering af de udførte revisionshandling og det pågældende revisionsbevis der er opnået. Revisor skal dermed udføre en helhedsvurdering af, om de identificerede risici på revisionsmålsniveau er tilstrækkelig og stadigvæk er passende.⁹⁸

I tilfælde af at revisor kan konstanter en fejlinformation, så er revisor forpligtet at undersøge om det skyldes af besvigelser. Revisor er i samme omfang forpligtet til at revurdere, hvilke

⁹⁶ Citat, ISA 240, Afsnit 32

⁹⁷ ISA 330, Afsnit 25-26

⁹⁸ ISA 240, Afsnit 34

konsekvenser fejlinformationen har for de andre aspekter af revisionen og dermed også troværdigheden af den daglige ledelse. Hvis revisor har en begrundet mistanke til at væsentlig eller uvæsentlig fejlinformation er opstået ved besvigelser og at den daglige ledelse er involveret, så skal revisors lave revurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser og den afledte virkning på arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandlinger som reaktion på de vurderede risici. Derved er revisor også forpligtet til at genoverveje om disse forhold indikerer en sammensværgelse, mellem medarbejdere, den daglige ledelse eller tredjeparter.⁹⁹ Er revisor i sin revurdering i stand til at bekræfte, at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser eller ikke kan konkludere om, hvorvidt der er tilfælde, så skal revisor vurdere hvilke konsekvenser det har for revisorpåtegning i årsregnskabet eller til sidst om der skal ske en fratrædelse som revisor.¹⁰⁰

Mulighed for afståelse

Hvis revisor i usædvanlige omstændigheder, ikke mener at det er muligt at forsætte revisionen grundet en fejlinformation opstået som følge af en besvigelser eller mistanke herom, så er revisor forpligtet til at:

- (a) Fastslå det relevante faglige og juridiske ansvar. Dermed er revisor forpligtet til at underrette pågældende personer der har valgt revisor eller hvis nødvendigt de lovgivende myndigheder.
- (b) Revisor skal både vurdere om det er passende og om det juridisk er muligt at fratræde fra opgaven.¹⁰¹

Jf. ISA 240, Afsnit A54 kan par eksempler på usædvanlige omstændigheder, som kan lede til at revisors skal vurdere muligheden for at fortsætte opgaven være:

- *virksomheden foretager ikke de afhjælpende handlinger vedrørende besvigelser, som revisor anser for påkrævede under de givne omstændigheder, selv hvor besvigelsen ikke er væsentlig for regnskabet*

⁹⁹ ISA 240, Afsnit 35-36

¹⁰⁰ ISA 240, Afsnit 37

¹⁰¹ ISA 240, Afsnit 38

- *revisors overvejelse af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser og resultaterne af revisionstestene indikerer en betydelig risiko for væsentlige og altomfattende besvigelser*
- *revisor nærer betydelig bekymring med hensyn til den daglige eller øverste ledelses kompetence og integritet.¹⁰²*

Er omstændighederne således at revisor vælger at fratræde fra sin revisionsmæssige opgave, så er revisor forpligtet til at:

- i. Drøfte med personer på et passende niveau i den daglige og øverste ledelse, om hvad årsagerne fratrædelsen er.
- ii. Underrette pågældende personer der har valgt revisor eller hvis nødvendigt de lovgivende myndigheder, om hvad årsagerne fratrædelsen er.¹⁰³

Jf. revisorloven §18, stk.2, så har revisor ikke mulighed at fratræde, hvis det er i strid med reglerne for god revisorskik. Hvis det ikke strider mod god revisorskik og revisor fratræder, så skal den nye tiltrædende revisor sætte sig i kontakt med fratrædende revisor, der er forpligtet til at oplyse om årsagerne til fratræden, og at give tiltrædende revisor adgang til alle relevante oplysninger om pågældende virksomhed.

Skriftlig udtalelse

Revisor er forpligtet til at indhente skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og i visse tilfælde den øverste ledelse om:

- (a) At de anerkender deres ansvar for udformning, implementering og vedligeholdelse af intern kontrol for at forebygge og opdage besvigelser*
- (b) At de har givet revisor oplysning om resultaterne af ledelsens vurdering af risikoen for, at regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser*
- (c) At de har oplyst revisor om deres viden om besvigelser eller mistanker om besvigelser, som påvirker virksomheden, og som vedrører:*

¹⁰² Citat, ISA 240, Afsnit A54

¹⁰³ ISA 240, Afsnit 38

- i) *Den daglige ledelse*
 - ii) *Medarbejdere, der har betydelige roller i intern kontrol, eller*
 - iii) *Andre, hvor besvigelsen kunne have en væsentlig effekt på regnskabet, og*
- (d) *At de har givet revisor oplysning om deres viden om enhver påstand om besvigelser eller mistanke herom, der påvirker virksomhedens regnskab, og som er meddelt af medarbejdere, tidligere medarbejdere, analytikere, lovgivende myndigheder eller andre.*¹⁰⁴

I revisors arbejde er det udfordrende at opdage mulig fejlinformation i regnskabet, som følge af besvigelser, hvorfor det kan være essentielt for revisor at indhente de skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse og i visse tilfælde den øverste ledelse hvor det synes relevant. I udtalelserne bekræftes der af virksomheden, at de har underrettet revisor om, deres vurdering af risici og viden eller mistanke og beskyldninger om besvigelser i virksomheden.¹⁰⁵

Kommunikation med den daglige ledelse og øverste ledelse

Hvis revisor under sit arbejde identificerer en besvigelser eller har en begrundet mistanke om, at der foreligger besvigelser, så er revisor forpligtet til hurtigst muligt, at videregive denne information til det rette niveau i den daglige ledelse. Her er det op til revisor at lave en faglig vurdering om, hvor der skal rapporteres til, det vil dog i fleste tilfælde blive rapporteret til et ledelsesniveau som ligger mindst et niveau over de personer, som revisor mistænker for at have været involveret i besvigelsen.

Jf. ISA 240, Afsnit 41, er revisor ved mistanke om, at den daglige ledelse er involveret i besvigelserne, forpligtet at hurtigst muligt underrette den øverste ledelse og at drøfte arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandlinger, der herefter er nødvendige for at gennemføre revisionen. Revisor er dog ikke forpligtet til at underrette den øverste ledelse, i det tilfælde hvor samtlige medlemmer af den øverste ledelse er involveret i virksomhedens daglige drift, og hvor besvigelserforholdet kan omhandle:

- (a) *Den daglige ledelse*

¹⁰⁴ *Citat*, ISA 240, Afsnit 39

¹⁰⁵ ISA 240, Afsnit A59

(b) Medarbejdere, der har vigtige roller i den interne kontrol, eller

(c) Andre, når besvigelsen resulterer i væsentlig fejlinformation i regnskabet.¹⁰⁶

Ved kommunikationen til virksomhedens øverste ledelse, så kan revisor både kommunikere skriftligt og mundtligt, og her vil der være vist til ISA 260 som omhandler ”Kommunikation med den øverste ledelse”.

Kommunikation med lovgivende og kontrollerende myndigheder

Hvis revisor under sit arbejde kan konstatere en besvigelse eller har en begrundet mistanke herom, så skal revisor lave en faglig vurdering af, om der er en pligt til at rapportere forholdet eller den begrundede mistanke til en ekstern part i forhold til virksomheden.

Som udgangspunkt er revisor underlagt en faglig tavshedspligt overfor kunden, så vil det juridiske ansvar, når der er tale om besvigelser, i visse omstændigheder tilsidesætte tavshedspligten.

Jf. revisorloven §22, stk.1, så skal revisor straks indberette de konstaterede besvigelser til statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet, hvis ikke virksomheden har været i stand til at fremlægge de fornødne dokumenter for revisor, om virksomheden har fået rettet op på skaderne inden den 14 dage frist fra at revisor først gjorde virksomheden opmærksom på det. Dette understøttes end videre af erklæringsbekendtgørelsen §7, stk.2, hvor det fremgår at revisor er forpligtet at oplyse om overtrædelser af lovgivningen om bogføring og opbevaring af regnskabsmateriale, såfremt de ikke er uvæsentlige.

Dokumentationen

Revisor er i sin revisionsdokumentation forpligtet til at dokumentere, at er opnået en tilstrækkelig forståelse af virksomheden og dermed også et solidt grundlag for revisor til at vurdere risici for væsentlig fejlinformation.

¹⁰⁶ Citat, ISA 240, Afsnit 41

Revisor skal dermed kunne dokumentere hvilke forhold der er sammen med revisionsteamet blevet lagt til grunde for deres vurdering af, hvor udsat den pågældende virksomhed er. Endvidere skal revisor kunne dokumentere følgende reaktioner, på de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser:

- (a) De generelle reaktioner på de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau samt arten, omfanget og den tidsmæssige placering af revisionshandlingerne og disse handlingers forbindelse med de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveauet, og*
- (b) Resultater af revisionshandlingerne, herunder resultaterne af de handlinger, der er udformet for at håndtere risikoen for, at den daglige ledelse tilsidesætter kontroller.¹⁰⁷*

Alt kommunikation revisor har foretaget sig med både den daglige ledelse, den øverste ledelse, lovgivende myndigheder og andre, om besvigelser skal også inkluderes i revisionsdokumentationen.

5. ERHVERVSSKANDALER

5.1. Britta Nielsen

Britta Nielsen sagen bliver belyst som en af de største besvigelssager der har været i Danmark, der omhandler misbrug af aktiver. De handlinger Britta Nielsen foretog sig for at snyde socialstyrelsen, bliver kategoriseret som underslæb, der ligger under misbrug af aktiver som Jf. ISA 240 forklares som: ”Underslæb (f.eks. misbrug af debitorers indbetalinger eller overførsel af indbetalinger fra afskrevne konti til private bankkonti)”¹⁰⁸, som er lige nøjagtigt hvad Britta Nielsen foretog sig.

¹⁰⁷ Citat, ISA 240, Afsnit 45

¹⁰⁸ Citat, ISA 240, Afsnit A5

Britta Nielsen sagen startede i 2018, hvor Rigsrevisionen igangsatte en større undersøgelse, efter en regnskabskontrol medførte opdagelser af uregelmæssigheder og efter Rigsrevisionens undersøgelse, så viste det sig også at disse uregelmæssigheder daterede helt tilbage til 1993.

Undersøgelsen blev lavet på Socialstyrelsen, som er en del af Social- og Indenrigsministeriet, der bidrager til løsninger af opgaver indenfor børn & unge, handicappet og udsatte grupper og forvalter bl.a. tilskudsordninger til disse grupper for at forbedre om deres vilkår. Det er her Britta Nielsen har siddet og svindlet for mere end 120 millioner kroner over en årrække på 25 år.

I den udførte undersøgelse viste det sig, at Socialstyrelsen var behæftet med en række kontrolfejl, som også muliggjorde besvigelsen. Det var dog en kontrolfejl der særligt blev fremhævet, som omhandlede en manglende funktionsadskillelsen mellem at rette i stamdata som kontonumre og udbetale pengene. Det er med denne adgang til at foretage alle ændringer og godkendelser i systemerne Britta Nielsen sad med, hvilket gjorde hende til en såkaldt ”Superbruger”.¹⁰⁹

Måden hvorpå Britta Nielsen kunne udføre sine handlinger var ved, at som superbruger og en betroet medarbejder i Socialstyrelsen, da Britta havde arbejdet der over en så lang årrække, så kunne hun igennem det tilskudsadministrative system ændre på de kontonumre hvor tilskuddet skulle overføres til. Da der i 2014 blev indført en ekstra kontrol hvor ledelsen skulle godkende alle overførsler, kunne Britta igen tilsidesætte disse kontroller. Britta oprettede fiktive projekter og foreninger, da de så skulle aflægge regnskaber, så kunne Britta som superbruger selv slå alle alarmer fra, da hun selv stod for at skulle kontrollere regnskaberne i det tilskudsadministrative system. Fra det tilskudsadministrative system kunne pengene på den måde overføres fra økonomistyringsprogrammet Navision Stat til de estimerede 66 bankkonti tilhørende Britta Nielsen.¹¹⁰

I 2020 blev Britta Nielsen idømt seks år og seks måneder ubetinget fængsel. Denne dom ligger dermed på niveau med de allervordeste domme, der har været indenfor økonomisk kriminalitet i Danmark, hvorfor dommen heller ikke blev anket af anklagemyndigheden. Selv om det store millionbeløb der blev svindlet for og den hårde straf til Britta Nielsen, så vurderede Kammeradvokaten at ingen ansvarshavende kunne behæftes for det svindleri her har stået på. Det

¹⁰⁹ PWC (2019)

¹¹⁰ DR (2019)

var der mange der ikke var tilfreds med og mente derudover, at Brittias straf var for mild, selv om den var meget hård sammenlignet med andre lignende domme.^{111, 112}

I denne sag kan forventningskløften mellem regnskabsbrugerne og revisor tydeligt ses, da regnskabsbrugerne mener at revisor godt kan stilles til ansvar for at ikke have opfyldt sine forpligtelser, imens at revisor får medhold fra kammeradvokaten i at revisor har udført sit arbejde tilstrækkeligt. Forventningskløften skyldes at regnskabsbrugerne har en forventning der er i uoverensstemmelse med virkeligheden, og ikke oplyste om revisors forpligtelser virkeligt er i henhold til at finde frem til besvigelser under udførelsen af revisionen.

5.2. IT Factory

IT Factory var en virksomhed hvor hverken den almindelige borger eller journalister ikke rigtigt kunne forstå, hvad IT Factory lavede eller hvor deres indtjening stammede fra. Da IT Factory så erklærede sig konkurs den 1. december 2008, viste det sig så at være en af historiens største svindelsager, hvor der var blevet svindlet for mindst 500 millioner kr. og den administrerende direktør Stein Bagger var forsvundet.¹¹³

IT Factory A/S blev stiftet i 1997, som på daværende tidspunkt var et datterselskab til Complet Data, der hovedsageligt begik sig i salg af hardware, software og uddannelse til erhvervslivet, hvor IT Factory skulle hjælpe med software delen. Det er først i 2001 at Asger Jensby og Stein Bagger for første gang kommer i betragtning, da IT-boblen brister og IT Factory kræver ny kapital. Den 6. juni 2003 erklæres selskabet konkurs. Her er det at det konkursramte IT Factory bliver opkøbt af finansmanden Asger Jensby og Stein Bagger, som også det første år formår at generere et overskud. Året efter lander IT Factory en samarbejdsaftale med IBM og ender det år med en omsætning på hele 43 millioner kroner.

I 2007 indleder politiet en hemmelig efterforskning af IT Factory og Stein Bagger, da de har en mistanke om momssvindel og skattefusk. Selv om politiet i sin efterforskning er på sporet af Stein Bagers svindelnumre, så bliver IT Factory kåret til flere priser som ”Bedste it-virksomhed” af

¹¹¹ Anklagemyndigheden (2020)

¹¹² Information (2020)

¹¹³ Computerworld (2008)

Computerworld, ”Årets Entreprenør” af revisorfirmaet Ernst & Young, på baggrund af deres økonomiske resultater, samt at blive hyldet som årets dygtigste IT-virksomhed i både 2007 og 2008. Selv samme år begæres IT Factory den 1. december konkurs, efter at Asger Jensby finder ud af det systematiske omfattende bedrageri Stein Bagger er blevet meldt til politiet for.^{114, 115}

Jf. ISA 240, så defineres regnskabsmanipulation som: ” *Regnskabsmanipulation indebærer tilsigtet fejlinformation i regnskabet, herunder udeladelse af beløb eller oplysninger, for at vildlede regnskabsbrugerne.*”¹¹⁶ Derfor vil det svindel der har været ført frem i IT Factory i højeste grad blive betegnet som regnskabsmanipulation, da trods af en usammenlignelig omsætnings- og resultatfremgang branchen i årene fra 2006 – 2008, så solgte selskabet stort set ingen produkter.

Svindleriet i IT Factory vedrørte hovedsageligt svindel med leasingkontrakter i form af den såkaldt leasing-karrusel, der foregik på følgende vis:

- 1) En udenlandsk partner sælger fiktivt udstyr til IT Factory, men udstyret bliver aldrig leveret da udstyret i virkeligheden ikke eksisterer. Der sendes derimod en forfalsket faktura for udstyret direkte til Stein Bagger uden om økonomiafdelingen.
- 2) IT Factory sælger udstyret videre til et leasing-firma mod at leje det tilbage i en given periode. Den periode ville som oftest ligge på 36 måneder.
- 3) Leasingselskabet er nu ejere af det fiktive udstyr, og har udbetalt den fiktive faktura til Stein Bagers udenlandsk partner. Leasingselskabet agerer i god tro, da aftalen var underskrevet af formanden Asger Jensby. Den underskrift skulle dog angiveligt også være forfalsket.
- 4) Den udenlandsk partner bruger nu en del af indtægten af det fiktive udstyr til at igen at købe fiktive softwarelicenser fra IT Factory.
- 5) Dermed kunne IT Factory og den udenlandsk partner opgøre en omsætning på flere hundrede millioner, hvorimod leasingselskabet stod tilbage med en leasingkontrakt for noget fiktivt udstyr der havde 36 måneder tilbage leasingforløbet.

¹¹⁴ Computerworld (2008) 2

¹¹⁵ DR (2015)

¹¹⁶ Citat: ISA 240, Afsnit A2

I 2007 nåede IT Factory op på en omsætning af 846 mio. kr., som også var en 150% stigning fra 2006. Der estimeres derimod at 90 pct. af salget var baseret på de falske aftaler.

I årene 2003-2004 var det Deloitte, som var ansvarlig for revisionen af IT Factory, før de blev opsagt af Stein Bagger. Ifølge dem selv, så levede Deloitte op til alle de foreliggende krav og standarder, og har også udtalt sig om at de har udført en ekstraordinær kvalitetskontrol, således at de kunne sikre sig, at revisionen havde været, som den skulle være.¹¹⁷

Det var først i 2006-2008 at IT Factorys omsætningsvækst eksploderede, men alligevel valgte revisorerne fra KPMG at aflevere årsregnskaberne, med en blank revisionspåtegning for 2005-2007.¹¹⁸ Dette mødte kritik af Casper Rose, som er lektor i selskabsret ved Copenhagen Business School, der mente at hvis KPMG havde foretaget stikprøver af de mange fiktive kontrakter, så ville de kunne have opdaget besvigelsen tidligere.¹¹⁹ Dette blev også understøttet af da kurator, Boris Frederiksen, fra Kammeradvokaterne, indledte en erstatningssag mod KPMG på kreditorernes vegne, da han mente, at der var problemer og faglige fejl i forbindelse med årsrapporterne fra 2005-2007.¹²⁰

KPMG endte med at gå i forlig med konkursboet, som resulterede i, at KPMG skulle betale 333 millioner kroner, hvorefter konkursboet blev fordelt efter regler herom.¹²¹ Derudover blev KPMG igen stævnet ved en ny erstatningssag af en mindre aktionær i IT Factory, hvor parterne igen gik i forlig og denne gang lød beløbet på 63 millioner kroner.¹²²

6. ER REGULERINGEN TILSTRÆKKELIG I REVISORS ARBEJDE

6.1. Tilstrækkelig

Vi ved at i revisors arbejde, så er revisor forpligtet til at opdage væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser. Selve begrebet ”tilstrækkelig” kan af offentligheden, regnskabsbrugeren,

¹¹⁷ Berlingske (2012)

¹¹⁸ Børsen (2008)

¹¹⁹ Børsen (2008) 2

¹²⁰ DR (2016)

¹²¹ DR (2016) 2

¹²² Berlingske (2020)

ledelsen og selve revisor fortolkes forskelligt. Så hvornår er er revisors arbejde faktisk udført tilstrækkeligt?

Hvis regnskabsbrugeren har en forventning om, at revisors tilstrækkelige arbejde vil garantere for, at der ikke forekommer nogen fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser overhoved, så vil nuværende regulering ikke være tilstrækkelig. Reguleringen er opbygget således, at revisor kan afdække den væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser, altså de væsentlige fejl og besvigelser kan påvirke regnskabsbrugernes vurdering af regnskabet.

Revisor garanterer ikke for at et regnskab er retvisende, men i stedet arbejder revisor på nuværende tidspunkt at der forsikres at regnskabet med ca.95% sikkerhed er retvisende.¹²³ Hvis det er på den måde regnskabsbrugeren fortolker begrebet, så må nuværende forpligtelse umiddelbart virke tilstrækkelige. Så er spørgsmålet om det er tilstrækkeligt eller om revisor skal kunne forsikre at et regnskab ikke er behæftet med væsentlige såvel som uvæsentlige fejlinformation som følge af besvigelser, eller hvilke forventninger kan man realistisk sætte til revisor.

6.2. Hvad er rimeligt at kunne forvente af revisor

Regnskabsbrugeren og ledelsen har tit meget ens forventninger, som de stiller til revisor. Disse forventninger er ofte, at revisor i udførelsen af sit arbejde helst skal kunne opdage alle de besvigelserforhold, som de interne kontroller i virksomheden ikke har forhindret eller opdaget. Forventningerne om at revisor skal finde frem til både væsentlige og uvæsentlige besvigelser, vil skyldes den forventningskløft der bliver belyst tidligere i opgaven.

Hvis man ville imødekomme denne forventning om at finde alle væsentlige og uvæsentlige fejl og udføre en 100% revision, så ville det kræve en betydelig udvidelse af opgavens tidmæssige placering, for at nå at revidere alt. Det ville af det samme medføre at opgaveteamet skulle udvides betydeligt. Derudover ville det have med sig nogle økonomiske konsekvenser, at man ville være nødt til at udvide revisionsopgaveteamet, øge om antallet af timer opgaveteamet bruger på

¹²³ Det sikkerhedsniveau der i branchen stilles for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

revisionen og en udvidelse af revisors forpligtelser. Disse forhold ville medføre en markant stigning i revisionshonoraret og gøre honoraret til en betydelig udgiftspost, for den pågældende virksomhed der bliver revideret. Hvis revisor afgav 100% sikkerhed for, at regnskabet ikke var behæftet med fejlinformation som følge af besvigelser, så ville revisor teoretisk set kunne blive idømt for at ikke have overholdt sine revisionsmæssige forpligtelser, hvis revisor ikke opdager alle besvigelserne.

Hvis regnskabsbrugerens forventninger derimod er at regnskabet som minimum skal være retvisende og ikke indeholde væsentlige fejlinformation, således at det ikke påvirker regnskabsbrugerens opfattelse af virksomheden, så vurderes det til at være en relativ rimelig forventning at have til revisor. At revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant kan afgive med en høj grad af sikkerhed, at et revideret regnskab er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, vurderes også at være rimeligt set i forhold til revisors arbejdshandlinger. Der er særligt nogle situationer der kan ses som urimelige, at revisor altid opdager, som besvigelser der er udført i sammensværgelse på ledelsesniveau, da disse besvigelser omgår virksomhedens kontroller og sløres i sådan en grad, at det ville være urimeligt at forvente at revisor altid opdagede det. Således vurderes de nuværende forpligtelser til at være rimelige ved, at revisor kan afgive sin konklusion med en 95% sikkerhed for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, som således også indeholder 5% risiko for, at regnskabet indeholder væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser, som revisor ikke har opdaget og dermed afgiver en forkert konklusion.

6.3. Er revisors forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at opdage besvigelserforhold i virksomhederne

Der vurderes således at en forventning om, at revisor med 100% sikkerhed skal kunne garantere, at regnskabet ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser at være urimelige. I stedet anses det som mere rimeligt at revisor på baggrund af sin revision finder frem til de væsentlige besvigelserforhold, og opnår en høj sikkerhed herom. Dermed anses 95% sikkerhedsniveauet som afgives ved konklusionen, som at være en rimelig forventning til revisor.

Der er dog nogle forhold i de forpligtelser, der bliver belyst i afsnit 3.1 som måske i teorien er tilstrækkelige, men i praksis kunne udføres mere tilstrækkelige, for på nuværende tidspunkt kan det diskuteres om de i virkeligheden lever op til sin forpligtelser, i forhold til at skulle finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Revisors professionelle skepsis

I gennem hele revisionen er revisor forpligtet til at opretholde en professionel skepsis, som i teorier også er den mest hensigtsmæssige indstilling at have til hver revision. I praksis er revisorer også bare mennesker som alle andre, hvilket vil resultere i at revisor altid i en grad vil påvirkes af sine egne erfaringer. Det vil også være umuligt at bevise, at revisor har haft en anden indstilling end sin professionelle skepsis under sin revision, da revisor kan være blevet påvirket både bevidst og ubevidst af personlige indtryk, som revisor får under revisionen. Disse forhold kommer særligt til udtryk hvor revisor skal vurdere en ledelsens troværdighed og integritet, for en kunde revisor har haft i flere år, og kun har haft med gode erfaringer af virksomheden og dens ledelse. Revisor ville måske have en større skepsis overfor en nyere kunde, som revisor ikke havde lige stort kendskab til. Dermed kan det diskuteres om revisor lever op til sin nuværende forpligtelse om at altid skulle opretholde en 100% professionel skepsis, til hver enkelt revision.

Den tidsmæssige placering

For at øge om sandsynligheden for at opdage både væsentlige og uvæsentlige besvigelser, så skal revisionens tidsmæssige placering være uforudsigelig. Her afviger det igen i praksis, at der tit ikke sker en betydelig ændring i revisionens tidsmæssige placering. Dette har med sig at de beholdningseftersyn som skal være uanmeldt, bliver mere forudsigelige for virksomheden, som gør at de kan forberede sig på det. I disse tilfælde vurderes forpligtelser i forhold til planlægning af revisionens tidsmæssige placering ikke at være tilstrækkelige, da det uanmeldte beholdningseftersyn ikke længere kan bruges til at finde frem til fejlinformation som følge af besvigelser, da virksomheden kan forberede sig på det.

Revisors indsamlingsmetode

Den nuværende tilfældige stikprøve udvælgelses metode er en god stikprøve metode. Dog er der intet reguleringskrav, som tvinger revisor med jævne mellemrum til at ændre sin stikprøve indsamlingsmetode, så at den ikke er den samme hvert år og dermed ville mindske om chance for at finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Hvis der blev indført et regulativ som sikrede, at revisor varierer sin stikprøve indsamlingsmetode således, at der blev varieret mellem statistiske bevidst udvælgelse og simpel tilfældig udvælgelse, så ville det øge om uforudsigeligheden, hvilket ville styrke revisors sandsynlighed for at finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, dermed også gøre forpligtelsen mere tilstrækkelig.

Revisors risikovurdering for dokumentfalsk

Som tidligere nævnt, så er revisor forpligtet til at udvise professionel skepsis over hele revisionen og det gælder også når revisor skal vurdere, om troværdigheden af de udleverede dokumenter. Problemet med det er at revisor sjældent er blevet instrueret i, hvordan revisor kan kontrollere troværdigheden af et dokument, hvilket gør revisors kompetencer meget begrænset i disse tilfælde. Dermed vil revisor i praksis sjældent konkludere på troværdigheden af givet dokument, men i stedet være forpligtet at inddrage ekspertviden fra en tredjemand ved begrundet mistanke om dokumentfalsk. Så opstår problemet, at når revisor ikke har kompetencerne at vurdere om troværdigheden af et dokument, så er revisor forpligtet at inddrage ekspertviden, hvis revisors "ukompetente vurdering" stiller tvivl troværdigheden af et dokument.

Dette stiller så spørgsmål ved tilstrækkeligheden i forhold til at leve op til sine forpligtelser i forhold til, at kunne identificere væsentlige besvigelserforhold som følge af dokumentfalsk og om revisors kan leve op til at forsikre offentligheden om dette med 95% sikkerhed.

7. FORBEDRINGSFORSLAG

I overstående afsnit stilles der spørgsmål ved tilstrækkeligheden af nogle af revisionsområderne, for at revisor til sidst i revisionen kan konkludere med op til 95% sikkerhed for, at regnskabet er retvisende og ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

I det følgende afsnit vil jeg så komme med nogle forbedringsforslag, jeg mener kunne implementeres, således at nuværende forpligtelser mere tilstrækkelige i forhold til at afdække de væsentlige besvigelsesforhold.

7.1. Revisors kompetencer ved dokumentfalsk

Dokumentfalsk anvendes tit i besvigelsessager der omhandler regnskabsmanipulation og var også således Stein Bagger kunne skabe sin leasing karrusel som forklaret i afsnit 5.2, så anses det som et væsentligt problem, at revisor er forpligtet at vurdere om troværdigheden af de givne dokumenter, da revisor simpelthen ikke har kompetencerne til det. Da revisor ikke har de nødvendige kompetencer, så medfører det en høj risiko for at revisor ikke opdager besvigelsen i en sag, hvor dokumentfalsk er anvendt som den konkrete besvigelsesform, som så kan resultere i at regnskabsbrugerne træffer beslutninger på et falsk grundlag.

Revisor skal agere som offentlighedens tillidsrepræsentant, som så har til formål at forsikre offentligheden om, at de reviderede regnskaber med op til 95% sikkerhed er retvisende og at regnskabsbrugeren med høj sikkerhed kan stole på de oplyste regnskabstal.

Derfor vurderes der at revisor uddannes således, at revisor er i stand til at lave kvalificerede vurderinger om risikoen for dokumentfalsk. Der kan så diskuteres om hvor omstændig uddannelsen skal være, men der vurderes at revisor skal kunne opnå et højt nok kompetencemæssigt niveau, at revisor er i stand til at opfange alle de træk de kunne hentyde til et dokumentfalsk, for så at kunne inddrage en ekspertvurdering, som så kan vurdere dokumentets ægthed.

7.2. Ændring i stikprøvemetode og revisionens tidsmæssige placering

Der vurderes at der burde indføres et regulativ, som sikrede at revisor ikke skal kunne anvende den samme stikprøve indsamlingsmetode år efter år, for at øge om uforudsigeligheden såvel som at øge om sandsynligheden for at opdage både væsentlige og uvæsentlige besvigelserforhold.

På samme måde vurderes der at det ville gavne revisionen, at der blev indført et regulativ, som tvinger revisor til at tilrettelægge revisionens tidsmæssige placering således, at den bliver mere uforudsigelig for virksomheden. For ved nuværende regulering, så vil revisor i praksis sjældent ændre den tidsmæssige placering betydeligt, således at de uanmeldte beholdningseftersyn har været for forudsigelige for virksomhederne.

I forhold til overstående afsnit, så vurderes disse forhold ikke til at være lige væsentlige som de manglende kompetencer til at vurdere dokumenters ægthed, men til gengæld vurderes det stadig til at være forhold, der kunne være med til at øge om tilstrækkeligheden af forpligtelserne.

7.3. Jævnlig dybdegående revision

Et nyt forslag, som ikke er en del af den nuværende regulering, ville være at implementere en jævnlig dybdegående revision. Det kunne reguleres således, at i en ud af fem regnskabsperioder, så ville pågældende revisor være forpligtet til at foretage en mere dybdegående revision, hvor revisor laver dobbelt så mange test af kontroller og substans handlinger end der normalt ville være blevet lavet. Regnskabsperiode skulle være tilfældigt valgt, men hvis revisor ved sin professionelle skepsis havde belæg for at vælge et bestemt år, så skulle revisor også kunne det. Denne jævnlig dybdegående revision ville selvfølgelig betyde at der ville være brug for et større opgaveteam og øgte arbejdshandlinger det pågældende år, som så også ville resultere i et forhøjet revisionshonorar. Dette kan umiddelbart anses som en uretfærdig økonomisk belastning for virksomhederne, men ud fra statistikerne så har besvigelser der strækker sig over årrækker oftest en langt større økonomisk påvirkning for både virksomheden og regnskabsbrugeren end en dybdegående revision ville have.¹²⁴

¹²⁴ ACFE (2020)

For at forhindre virksomhederne fra at kunne snige sig ud om den dybdegående revision ved at bare jævnlige at skifte revisor, så vil en tiltrædende revisor altid være forpligtet til at rette henvendelse til den fratrædende revisor for indberette sig om sidste foretagne dybdegående revision af virksomheden.

7.4. Ekstra revisionshandlinger ved besvigelser begået af ledelsen

Besvigelser der udføres af en virksomheds ledelse kan siges at være særligt alvorlige, da det uanset om det er tale om regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver, så er besvigelserne og konsekvenserne ofte af en væsentlig karakter. Konsekvenserne vil altid variere fra hver enkelt besvigelsessag, men de kan blive helt store, som i IT Factory sagen, hvor investorerne mistede alle sine penge. Udover de økonomiske konsekvenser, så vil besvigelser der udføres af en virksomheds ledelse også stille store spørgsmål ved virksomhedens integritet og troværdighed, hvor offentligheden fremadrettet vil have en mistillid til virksomheden.

For at virksomheden igen skal kunne opbygge en tillid overfor offentligheden, så kunne man indføre et regulativ som bestemte, at ved de virksomheder der er blevet opdaget besvigelser begået af ledelsen, uanset væsentligheden af besvigelses, så vil virksomheden blive forpligtet til at udføre nogle ekstraordinære revisionshandlinger for, at vurdere risikoen for om ledelsesmedlemmer af virksomheden har begået besvigelser. Dette vil virksomheden så være forpligtet til at udføre i en fast tidsperiode, uanset om revisors normale revision giver anledning til det eller ej.

Ved disse slags besvigelser, så vil SØIK også blive indberettet og de vil indlede en efterforskning, som de normalt gør, men disse efterforskninger er ofte bagudrettet fra den dato, hvor sigtelsen af pågældende ledelsesmedlemmer har fundet sted. Dermed kunne de fremadrettede ekstraordinære revisionshandlinger være med til at opbygge offentlighedens og revisors tillid til virksomheden igen. Hvis revisor så ikke opdager mistænkeligt i den tidsperiode med de ekstraordinære revisionshandlinger, så kan det få offentligheden til at se besvigelsesforholdet som en isoleret situation, der ikke længere er en del af virksomheden. Dermed vil det også styrke om ledelsens integritet og troværdighed, og så vil det også genskabe offentlighedens tillid til at revisor er i stand til at aflægge en retvisende konklusion.

7.4.1. Whistleblower programmer

Som det også bliver nævnt i afsnit 4.1.1., så ville et anonymt whistleblowerprogram styrke om kontrolmiljøet, hvor medarbejder på alle niveauer har mulighed for at indberette til hvis de oplever noget mistænkeligt. Ved opdagelser af besvigelser, så er det i 22% af tiden fra et tip som kommer inde fra selve virksomheden.¹²⁵ Hvis man så underlagde større virksomheder og virksomheder der tidligere har været involveret i væsentlige besvigelssager, at implementere et anonymt whistleblowerprogram, så ville det både være medhjælpende i at opdage besvigelser, men også virke som et forebyggende redskab, da medarbejderne også holder øje med mistænkelige situationer i virksomheden.

8. Konklusion

I denne opgave har jeg belyst de nuværende forpligtelser revisor er underlagt i forhold til at afdække besvigelser, hvorefter jeg har vurderet om disse kan anses for at være tilstrækkelige eller ej. I opgavens afhandling er ISA 240 definitionen af besvigelser brugt som grundsten og i ISA 240, afsnit 11 defineres besvigelser som:

”En bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel”

For at svare på problemformuleringen og vurdere forpligtelsernes tilstrækkelighed, i forhold til at afdække besvigelser, så afgrænsede jeg mig til de ”almindelige” selskaber der er omfattet af selskabsloven og satte fokus på den fulde revision.

Besvigelser er en hyppig forekomst for virksomhederne, da 47% af dem kunne rapportere om det inden for de sidste 24 måneder og for sammen tidsinterval lå gennemsnittet på hele 6 for hver virksomhed. Desuden kunne der udledes, at der i overvejende grad er mændene med 79% af tiden der begår besvigelsen og i 37% af tilfældene er det en person, der sidder internt i virksomheden, der begår besvigelsen. Motivet bag besvigelsen skyldtes i 66% af disse tilfælde personlig berigelse.

I Donald Cressey’s besvigelsses trekant redegøres der for, hvad det er som får nogle mennesker til at begå besvigelser og hvilke risikofaktorer der skal være til stede for at det sker. De tre

¹²⁵ ACFE (2020)

risikofaktorer er incitament, retfærdiggørelse og mulighed, disse risikofaktorer kan minimeres ved at virksomheden implementerer stærke interne kontroller, som så fratager ledelsen og medarbejderne muligheden for at udføre besvigelsen.

Ansvar for at fejlinformation som følge af besvigelser ikke opstår ligger jf. både årsregnskabsloven og selskabsloven på virksomhedens ledelse, der er forpligtede til at forebygge og opdage besvigelser ved implementering af stærke interne kontroller. Det er den øverste ledelses forpligtelse at sikre, at den daglige ledelse implementerer kontrollerne, imens det er den daglige ledelses forpligtelse at sikre, at alle i virksomheden overholder dem.

For at revisor skal kunne med høj sikkerhed konkludere at regnskabet ikke er behæftet med fejlinformation som følge af besvigelser, så skal revisor planlægge revisionen således at den imødegår de største risici. Det som revisor på nuværende tidspunkt er forpligtet til, er at finde frem til alle de væsentlige besvigelserforhold, der overskrider revisors fastsatte væsentlighedsniveau. Revisor skal bruge sit kendskab til virksomheden og de implementerede interne kontroller til at lave en revisionsrisikovurdering.

Ud fra opgavens problemformulering *"Er revisors nuværende forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser?"* konkluderes de nuværende forpligtelser ikke til at være tilstrækkelige. Der konkluderes desuden, at forpligtelserne generelt giver rigtige mange muligheder for at opdage og forbygge besvigelser, hvorfor det anses rimeligt at revisor afgiver en konklusion med 95% sikkerhed for, at regnskabet ikke er behæftet med væsentlige besvigelserforhold.

Formålet med den kritik og forbedringsforslag der diskuteres i opgaven, skal ikke ses for forslag der vil sikre virksomhederne mod besvigelser, men i stede anses som tiltag der alligevel kunne have en effekt på, at forbedre forholdene omkring at opdage og forebygge besvigelser. Der vurderes endvidere, at der kunne øges om forebyggelsen og opdagelsen af besvigelser ved at tilpasse måden hvorpå revisions udføres, hvor der blev stillet yderligere krav til virksomhederne, vedrørende den information der udleveres til revisors i forbindelse med besvigelserafdekning, hvor informationen i højere grad skal kunne understøttes af yderligere materiale.

Lovgivning og regulering

- Erklæringsbekendtgørelsen
- ISA – International Standard om Revision
- Revisorloven
- Selskabsloven
- Årsregnskabsloven

ISA'er

- ISA 200 – *Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med Internationale standarder om revision.*
- ISA 240 – *Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskabet.*
- ISA 260 – *Kommunikation med den øverste ledelse.*
- ISA 265 – *Kommunikation om mangler i intern kontrol til den øverste ledelse og den daglige ledelse.*
- ISA 300 – *Planlægning af revision af regnskabet.*
- ISA 315 – *Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser.*
- ISA 320 – *Væsentlighed ved planlægning og udførelse af en revision.*
- ISA 330 – *Revisors reaktion på vurderede risici.*

Litteraturliste

Artikler

Porter, B., m.fl., 2012, “*AUDIT EXPECTATION-PERFORMANCE GAP REVISITED: EVIDENCE FROM NEW ZEALAND AND THE UNITED KINGDOM - Part 2: Changes in the Gap in New Zealand 1989-2008 and in the United Kingdom 1999-2008*” , International Journal of Auditing

Bøger

Babiak, Paul og Hare, Robert D., 2006, ”*Snakes in suits - when psychopaths go to work*”, HarperCollins Publishers Inc.

Bog, K., m.fl., 2007, ”*Professionsetik for revisorer*”, 1. udg., Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Eilifsen, Messier, Glover & Prawitt, 2014, Third International Edition, ”*Auditing & Assurance services*”, McGraw-Hill Education

E-Kilder

ACFE. (2020). *REPORT TO THE NATIONS – 2020 GLOBAL STUDY IN OCCUPATIONAL FRAUD AND ABUSE*. Lokaliseret [03/05/2021]. På [<https://acfepublic.s3-us-west-2.amazonaws.com/2020-Report-to-the-Nations.pdf>].

Anklagemyndigheden. (2020). *Dom i Britta Nielsen-sag står ved magt*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://anklagemyndigheden.dk/da/dom-i-britta-nielsen-sag-staar-ved-magt>].

Berlingske. (2012). *Revisionsfirma frikender sig selv i IT Factory-sag*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.berlingske.dk/virksomheder/revisionsfirma-frikender-sig-selv-i-it-factory-sag>].

Berlingske. (2020). *Stein Baggers revisor skal af med millionerstatning*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.berlingske.dk/virksomheder/stein-baggers-revisor-skal-af-med-millionerstatning>].

Børsen. (2008). *KPMG bryder tavshed om IT Factory*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://borsen.dk/nyheder/generelt/kpmg-bryder-tavshed-om-it-factory>].

Børsen. (2008) 2. *Ekspert: KPMG svigtede i IT Factory*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://borsen.dk/nyheder/generelt/ekspert-kpmg-svigtede-i-it-factory>].

Computerworld. (2008). *IT Factory konkurs - direktør forsvundet i Dubai*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.computerworld.dk/art/49167/it-factory-konkurs-direktoer-forsvundet-i-dubai>].

Computerworld. (2008) 2. *IT Factorys tidslinje*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.computerworld.dk/art/49029/it-factorys-tidslinje>].

DR (2015). *Dagens løgn: Stein Baggers historiske svindelnummer*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.dr.dk/nyheder/indland/dagens-loegn-stein-baggers-historiske-svindelnnummer>].

DR. (2016). *Kurator om kæmpeerstatning: Den sidste knast i IT-Factory er væk*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.dr.dk/nyheder/penge/kurator-om-kaempeerstatning-den-sidste-knast-i-it-factory-er-vaek>].

DR. (2016) 2. *Revisorer betaler kæmpeerstatning til konkursbo i IT Factory*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [<https://www.dr.dk/nyheder/penge/revisorer-betaler-kaempeerstatning-til-konkursbo-i-it-factory>].

DR. (2019). *Ny rapport konkluderer: Sådan kunne Britta Nielsen svindle for 120 millioner kroner i 25 år*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [https://www.dr.dk/nyheder/indland/ny-rapport-konkluderer-saadan-kunne-britta-nielsen-svindle-120-millioner-kroner-i-25?fbclid=IwAR1AKcxuH2lolixJt46FX2dlfwMr4q-DF-HkhodAMixUYLG_ukBHDxliKRc].

Gentofte historie. *Alberti affæren - en hundrede år gammel skandale*. Lokaliseret [25/05/2021]. På [<https://gentoftehistorie.gentofte.dk/da/Gentofte-historier/Artikler/Alberti-affaeren-en-hundrede-aar-gammel-skandale>].

Information. (2020). *Det er åbenbart værre at svindle som offentligt ansat end som topadvokat*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [https://www.information.dk/debat/2020/02/aabenbart-vaerre-svindle-offentligt-ansat-topadvokat?lst_tag].

Journal of Accountancy. (2001). "Why Ask?" You Ask. Lokaliseret [20/05/2021]. På [<https://www.journalofaccountancy.com/issues/2001/sep/whyaskyouask.html>].

PwC. (2019). *Ekstern undersøgelse af tilskudsadministrationen 1977-2018*. Lokaliseret [01/05/2021]. På [https://sim.dk/media/27522/bsm_rapport_svindelsag_pwc.pdf].

Bilag 1 – Spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelse relaterende til kandidatspeciale med revisor hos SPEKT.

(Spørgeskemaundersøgelsen er oversat fra færøsk til dansk)

1. Hvad forstår du ved begrebet professionel skepsis

Det er vel bare at kunne foreholde sig kritisk og bruge sund fornuft i vores arbejde. Man skal ikke bare være mistroisk bare for at være det, men at kunne have en sund kritisk indstilling til de udleverede oplysninger, data og mundtlige såvel som skriftlige forklaringer.

2. Hvordan holder i jer objektive gennem revisionen

Ja, det kan tit være et problem, især i vores lille samfund, hvor man tit kender nogen og kan have let ved at skabe relationer i virksomheden og til medarbejderne. Det er derfor essentielt at vi behandler hver enkelte revision som en selvstændig opgave der ikke er påvirket af tidligere år. Det kan gøres ved at rotere mellem arbejdsopgaverne internt på holdene, således at man ikke hvert år ender med at sidde med de samme arbejdsopgaver og således forholder sig mere kritisk.

3. Hvordan planlægger i starten af jeres revision i holdene

Vi starter med et opstartsmøde hvor vægten primært lægges på hvilke særlige forhold og risiko indikatorer vi skal være opmærksomme på. Gennem revisionen foretages der løbende drøftelser i holdet. Der laves altid et referat af opstartsmødet imens de løbende drøftelser kun dokumenteres i de tilfælde, hvor der observeres en konkret fejloplysning.

4. Hvilke indledende handlinger foretages der i forhold til besvigelser

Indledningsvis laves der objektiv vurdering af ledelsens etik og moral, der indsamles forespørgsler fra den daglige ledelse og bestyrelse, hvor der blandt andet kommer ind på hvorvidt om de har noget kendskab til besvigelser og hvilke procedurer de har for at kunne implementere dem. Derudover gennemgår vi også deres implementerede interne kontroller.

5. Hvilke afsluttende handlinger foretages der i forhold til besvigelser

Under de afsluttende handlinger drøfter vi det der er blevet fundet under revisionen. Hvis der under revisionen opdages besvigelser, så vil det blive markeret som en væsentlig sag, hvor vi retter de relevante handlinger mod besvigelsen, alt efter hvilken type besvigelse det er og tager det op med ledelsen. Vi vil derudover afrapportere til den øverste ledelse om denne væsentlige sag, for derefter at tjekke op på om virksomheden har fået rettet op på disse forhold eller vurderer om der evt. skal afrapporteres, vider til myndighederne.

6. Hvilke forbedringsforslag mener du kunne iværksættes for at både forbygge og opdage besvigelser.

Først og fremmest er det vigtigt, at vil som offentlighedens tillidsrepræsentanter, er opmærksomme på det ansvar vi har og altid udviser en professionel skepsis, selv i de mest pressede tider.

Der udvikles hele tiden bedre dataanalyse værktøjer for revisorer at bruge, som gøre dataanalysen mere tilstrækkelig. Jeg føler tit at revisorer generelt mangler de nødvendige datakompetencer, og synes at revisors forståelse af disse kunne gøre en stor forskel. Der kunne øges om de uforudsete handlinger, da disse vil medføre en højere opdagelsesrisiko, som både medarbejdere og ledelsen vil være klar over og dermed kan det også virke forebyggende. Til sidst, og det kan ofte være meget svært i praksis, det er at have en større rotation på holdene, så man kan få nye kritiske synsvinkler på opgaven og sikre en objektivitet.